ВІСТІ КОМБАТАНТА

2

Ню Йорк 1964

ВІСТІ КОМБАТАНТА

КВАРТАЛЬНИК

РЕДАКТОРИ:
І. Кедрин-Рудницький
Ю. Тис-Крохмалюк

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:
Є. Шипайло, А. Валійський,
Р. Купчинський, В. Будний,
Ю. Лопатинський

ВИДАВЦІ:
Головна Управа Об'єднання
б. Вояків Українців в Америці
Головна Управа Братства
кол. вояків 1 УД УНА

СПІВУЧАСНІ:
Братство Українських Січових Стрільців
Об'єднання к. вояків УПА
Броди-Лев, Інк.
Українська Стрілецька Громада в Канаді

АДРЕСИ ПРЕДСТАВНИКІВ

Австрія:
Dr. S. Naklowycz
Wien XX
Dresdnerstr. 124/III/19

Аргентина:
Fraternidad de los ex-comb.
de la 1 UD., Curapaligue 760,
Buenos Aires, **Argentina**

Канада-Схід:
Mr. O. Maslak
15 Kipling Ave. N.
Islington, Ont., Canada

Канада-Захід:
Mr. Lew Rudnyckyj
297 Chelsea Ave.,
Winnipeg 15, Man., Canada

Австралія: Fokshan Library & Book Supply, 1 Barwon St.
Glenroy, W. 9, Victoria, Australia

На N. S. W. *в Австралії:*
Mr. C. Mishchuk, 12 Victory St., Belmore N. S. W., Australia.

ЗДА й інші країї: **"VETERANS' NEWS", P. O. Box 1184, Church St. Station**
New York 8, N. Y., U.S.A.

VETERANS' NEWS, quarterly, published jointly by:
United Ukrainian War Veterans in America, Brotherhood of Former Soldiers of the 1 Ukrainian Division UNA in association with:
Brotherhood of Ukrainian Sichovi Striltsi, Former Members of the Ukrainian Insurgent Army, Inc., Ukrainian War Veterans' Association in Canada.
Insurgent Army, Inc., Brody-Lew Inc., Ukrainian War Veterans' Association in Canada.

Address: P. O. Box 1184, Church Street Station, New York 8, N. Y. U.S.A.

ВІСТІ КОМБАТАНТА

Рік 1964 Ню Йорк Ч. 2 (14)

ЗМІСТ

ДУМКИ НА ЧАСІ

Колишні вояки — Тарасові Шевченкові

Є в Тараса Шевченка вірші, які належать до найкращих зразків світової ліричної поезії. „Думи мої, думи мої", „Мені тринадцятий минало", „Чого мені тяжко, чого мені нудно", „Садок вишневий" і багато інших — це дійсно перлини зображування у поетичній формі суб'єктивних почувань поета, його душевного настрою, чи такого ідиллічного опису кусника рідного побуту і природи, що полонили всю любов поета. Є в „Кобзарі" й такі поеми, що їх подають за шкільний приклад того сантиментального літературного напрямку, що його започаткували Руссо своєю „Новою Гелоізою", Ґете „Терпіннями молодого Вертера" й інші їх західньо-европейські сучасники. „Наймичка", „Катерина", „Сова" й інші. Є й прегарні зразки романтизму, що не соромляться порівняння з клясичними первовзорами, як „Лісовий король" Ґете, чи поеми британського Байрона. Такими величніми романтичними поемами є чейже „Причинна", „Ліляя", „Утоплена" й інші балляди Шевченка.

Але сутнє значення творчости Тараса Шевченка не в отих, хоч як гарних і досконалих за своїм літературним напрямком і поетичною формою віршів. Свою безсмертність Тарас Шевченко здобув своїми політичними віршами, в яких він виступив, як безстрашний борець за свободу поярмленого народу, як безжалісний обвинувач царсько-російського поневолювача, як проповідник революційно-визвольницьких ідей і пророк майбутнього воскресення знівеченої волі і потоптаної справедливости. „Сон", „Кавказ", „Посланіє до живих і мертвих", „Заповіт", „Великий льох", „Розрита могила", „Холодний яр", „Юродивий", „Чигирин" — ось вірші, які дійсно громом прокинули приспаний нарід. Поруч із ними цілий ряд історичних поем — „Іван Підкова", „Гамалія", „Іржавець", „До Основ'яненка", „У неділеньку у святую" й інші — воскресили перед очима закріпощеного українського люду призабуту славу козацьку, розпалили тугу за отим славним своїм минулим і розбудили народну гордість.

Таким чином завдяки тим своїм історичним і політичним поемам, що їх щирість, глибину і вартість підкреслило мученицьке життя поета, став Тарас Шевченко для всіх „живих, мертвих і ненароджених" українців пробудником нації, творцем і символом національно-політичного „вірую". Він для нас не є „поетом" у вузькому розумінні цього слова, бо хоч він і прегарний поет, проте добрих і гарних поетів чимало в українській літературі. Він був і є для нас прапором, під яким Україна боролась і буде боротись за своє визволення. „Заповіт" Тараса Шевченка став був національним гимном з вибухом української визвольної революції в 1917 році. „Заповіт" залишився і по нинішній день політичною програмою, якої мусять триматися українці, аж поки знову не співатимуть його тріюмфально на площі святої Софії у Києві у дні нового й остаточного свого визволення.

Тому для всіх колишніх українських вояків і для всіх тих, для яких рідне військо є втіленням здорового духа нації у здоровому тілі, Тарас Шевченко є найвищим наказодавцем і патроном-покровителем. Незадарма стільки військових формацій у часі творення новітньої української збройної сили приймали назву „Імени Тараса Шевченка" і не задарма під Шевченковою ідеологією розуміється ту незаплямлену ніякими „ухилами", тверду, безкомпромісову, принципово у відношенні до російсько-большевицького окупанта поставу, що її зберігають колишні українські вояки всіх формацій, що творились й боролись в ім'я самостійности і соборности українських земель.

І тому в 150-річчя від дня народження Тараса Шевченка належить йому від усього колишнього українського вояцтва доземний поклін. Тому теж не може бути байдужности колишніх українських вояків до такої події, як відслонення пам'ятника Тарасові Шевченкові у Вашинґтоні 27 червня цього року. Тарас Шевченко не є власністю ніодної вітки народу, ніодної верстви, кляси, партії чи гурту, — він є власністю цілої української нації. Але ми, колишні українські вояки, таки вважаємо себе найпершими в ряді тих, для яких Шевченко є „свій", є „їхній", та які мають найперші і право і обов'язок причинитись до прославлення того великого свята, яким буде відслонення пам'ятника його у Вашинґтоні.

Ото ж того дня насправді всі ми, колишні вояки, повинні старатися перебороти всі труднощі, що їх будь-хто з-посеред нас матиме — грошові, родинні, здоровні — і повинні прибути до Вашинґтону. Щоб чистими устами і чистим серцем, як цього заслужив собі Тарас Шевченко від колишніх українських вояків — пом'янути його незлим тихим словом.

І. Кедрин

Вийнятковий Ювілей

Святкували колишні українські вояки 45-річчя постання Армії УНР і 40-річчя УГА, 20-річчя І Української Дивізії і 20-річчя УПА. Беспосередні учасники армій та військових формацій мали нагоду відсвіжити свої спогади та стрінутись на відповідних святкуваннях із своїми колишніми товаришами вояцької долі-недолі. Кожний має найбільший сантимент до тієї частини і тієї армії, де служив і схильний приписувати саме своїй формації найбільше значення. Це психологічно цілком зрозуміле: відомо, що під час війни на фронті вояк, який не знає, що діється поза його відтинком, бачить у кожній виграній сутичці велику перемогу, а прогру на своєму відтинку утотожнює з катастрофою. Тільки довша відстань часу дає потрібну історичну перспективу, а ділом істориків і публіцистів є оцінювати події за їхньою справжньою і непофальшованою вартістю.

Не поменшуючи ні трішки історичних заслуг кожної з вищеназваних українських армій і формацій, та ще й у зв'язку з обставинами, в яких вони творилися і діяли, треба все ж ствердити, що формація Українських Січових Стрільців займає в історії українського війська цілком особливе місце. Воно не тільки, так мовити, часове і цифрове, — не тільки тому, що історію новітнього українського війська починається від — Усусусів. Річ не у формальному „числі один", річ у тому перевороті духа, що його започаткували молоді добровольці, які з вибухом першої світової війни їхали з усіх кінців Східньої Галичини до Стрия, щоб заповнити ряди першого українського військового леґіону. І тому, з історичної перспективи, не грає ролі, що той леґіон цифрово штучно стягнено до невеличкого числа 2.000 душ і що більшість добровільців мусіли вертатись додому. Сутнє те, що від часу скасування Гетьманщини і зруйнування Запоріжської Січі у другій половині 18-го сторіччя — у постаті Українських Січових Стрільців воскресло українське військо. Сутнє те, що, затративши традицію власної збройної сили та зійшовши до стану етнічної гущі, яка з трудом відроджувалась ступневим, еволюційним, просвітянським шляхом, галицькі українці дійшли впродовж двох поколінь — від появи „Русалки Дністрової" у 1837 і скасування панщини у 1848 році — до такого ступня національно-політичної зрілости, що з власної ініціятиви і власної енергії творили власне військо. Діялося це ще в межах австроугорської монархії та за панування подвійної влади — австрійської центральної і польської крайової.

За цей найвищий доказ тугости галицької вітки українського народу треба вважати широке розгорнення „Січей" і „Соколів", які під маскою пожежних і руханкових товариств тільки формально і споводно сприяли фізичному здоров'ю молоді, бо насправді становили відразу ядро парамілітарної організації. І за найвищий доказ політичної мудрости галицько- українського проводу треба вважати здобуття дозволу центральної австрійської влади на створення українського леґіону та покликання до життя Бойової Управи, політичної верхівки того леґіону.

Саме ці два чинники складались на те, що Українські Січові Стрільці це було дійсно українське військо: 1) ідеалізм молоді, яка виповнила ряди леґіону виключно тільки з іменем України на устах і в серцях та з думкою про воювання за Україну, і 2) власний політичний провід, який перейняв перед історією відповідальність за чистоту національно-політичного характеру тієї військової формації. Все ж, тодішня Парляментарна Репрезентація складалась з людей старшої ґенерації, а Усусусами стали юнаки з ґенерації молодої. І коли завжди в кожному народі існував та існуватиме природний поділ на батьків і дітей, то у цьому випадку той поділ мав ту політичну вимову, що батьки трималися — за висловом одного з видатних представників тодішнього галицько-українського політичного світу — „австрійської клямки", а їхні діти трималися клямки української. Вони не мали ніякого сантименту до „нашої Австрії" і до „цісарського роду", а мріяли тільки про Україну. У цьому мрійництві було, може, багато наївних уявлень, як Україна виглядає за Збручем і як повинна виглядати в майбутньому. Але цей романтизм став історичною прикметною рисою Українських Січових Стрільців, як військової формації. і без нього не було б того могутнього вкладу в українську пісенну, музичну, малярську, театральну культуру, що його створили Усусуси. Це були українські вояцькі пісні, вояцькі марші, вояцька й батал'стична тематика в малярстві, вояцька Пресова кватира. Безспірною правдою є, що ніодна з пізніших українських військових формацій не дала таких багатих тривких основ під культ вояцької традиції, як Усусуси. Сутовояцькі прикмети — здисциплінованість, хоробрість, впертість, видержливість — виявила формація Українських Січових Стрільців у боях, із яких деякі, як на Маківці, Лисоні, під Бережанами, перейшли в леґенду.

Кілька років тому велась в українській еміґраційній пресі дискусія на тему „Леґіон чи реґулярна армія". Само формулювання цієї дилеми з лучкою „чи" — нісенітне. Ніхто не покликує до життя ле-

ґіону, коли має змогу творити реґулярну армію, себто — коли має власну державу і її апарат. І навпаки: неможливо творити реґулярну армію в умовинах чужинецького панування, коли тільки, завдяки особливій коньюнктурі, дістається змогу творити леґіон. Заперечувати вартість національних леґіонів можуть тільки ті, які не знають всесвітної історії. Чували ми в отій дискусії закид, що — мовляв — леґіони борються за чужі інтереси. Ніколи раніше так яскраво, як нині не виявлялось, що інтереси одної нації-держави пов'язані тісно з інтересами націй-держав ген далеко за горами і морями. Американці билися в Кореї, б'ються нині у В'єтнамі і стоять над Реном і в Західньому Берліні, у Зоні Панамського каналу та в Окінаві — бо загроження кожної з отих далеких країн діє по інтересах Америки. І коли польські леґіонери штурмували за Наполеона Сомосьєрру в Еспанії, то вони не бились за інтереси Франції і не помагали їм поневолювати еспанців, а бились за Польщу, що її хотіли відродити з допомогою Франції. І коли чеський леґіон творився після вибуху революції в Росії й Україні, то мав на цілі стати готовою збройною силою відродженої чеської держави після розвалу наддунайської монархії — що й сталося. Пілсудський творив польський леґіон в Австрії, а Галлер у Франції — обидва з цією самою ціллю. Українська Дивізія за другої світової війни була одною з форм леґіону і коли б тодішні події пішли були іншим шляхом, коли б західні альянти не були утотожнили своїх не тільки воєнних, але й політичних цілей з Совєтським Союзом, то вона була б відіграла спасенну ролю згідно з своєю місією леґіону, зав'язку й осередку рідної реґулярної армії.

Чули ми теж закид від опонентів леґіону, що леґіон, створений на чужій території, чи в рамцях чужої армії, бореться проти рідних братів. Очевидно, що коли окупант втягає примусово в ряди своєї армії молодь поярмленої країни, то збройна боротьба проти нього мусить вдаряти і по невинних жертвах. Ці жертви найменші тоді, коли свідомість народу така велика, що вояки в окупантській армії, опинившись на фронті проти рідного леґіону, масово кидають зброю, — і коли окупант, свідомий того, що „меншинний" елемент в його армії непевний — взагалі не висилає на фронт отаких полків...

Сьогодні не видно можливостей творення нового українського леґіону. Якщо змінилась би міжнародна ситуація, якщо минулась би трагічна доба нинішньої деконьюнктури, коли Захід не визнає українських визвольницьких змагань і не підтримує їх, якщо прийшло б зрозуміння для української визвольної справи і якщо б нарешті Америка зрозуміла, що розвал російсько-большевицької імперії лежить

За передачу у спадщині культу української збройної сили

НОВА СПРОБА З'ЄДНАННЯ ВСІХ КОЛ. ВОЯКІВ-УКРАЇНЦІВ

На іншому місці подаємо звідомлення з наради, яка відбулася 30 квітня ц. р. у Філядельфії в справі поширення консолідації колишніх вояків українців, вже не тільки українських формацій та армій держав, в межах яких перебували українські землі, але й збройних сил З'єднаних Держав та Канади.

Вже раніше були спроби збоку проводу ОбВУА нав'язати з Українсько-американськими Ветеранами, членами Американського Леґіону, але ці спроби розбивались об недовір'я, яке насправді було наслідком незнання дійсної історії деяких українських формацій з останньої світової війни, їхнього сутнього характеру і ролі, яку вони в отій війні грали. В останньому році відносини на цьому відтинку значно покращали: американсько-українські ветерани, роджені тут українці, які служили в американській армії за другої світової війни, взяли вже участь в святкуванні у Філядельфії 20-річчя постання І Української Дивізії УНА та в посвяченні Пам'ятника-Могили у Ґлен Спей

також в її інтересі, тоді настала б нагода для старань, щоб українців виділити з рядів американських збройних сил в окрему одиницю. Це була б знову інша форма новітнього українського леґіону — з тією самою ціллю самостійної української держави. Покищо це тільки гіпотетичні міркування у сфері майбутніх можливостей. Покищо ми все ще зайняті тільки стараннями, щоб не перервалась знову нитка, яка в'яже українське військове минуле з теперішнім. Покищо це українське військове теперішнє обмежується до існування наших комбатантських організацій, які власне задля зберігання цього духового зв'язку з минулим та для сприяння військовому ділу — плекають культ військово-історичної традиції і культ збройної сили, як найпевнішого засобу виборення волі.

У цій сьогоднішній ситуації треба вітати створення широкого Комітету з представниками від усіх існуючих в Америці комбатантських і молодечих організацій і жіноцтва, під протекторатом Українського Конґресового Комітету, для гідного вшанування дійсно винятнкового ювілею: 50-ліття вимаршу на бойовий фронт проти царської Росії леґіону Українських Січових Стрільців. Треба побажати Братству Українських Січових Стрільців, щоб їхні святкування вийшли якнайвеличавіше та активно причинились до цього діла. Оце і є ціллю цих рядків.

і в інших подібних нагодах, — разом з усіма іншими українськими комбатантськими організаціями. Однак на таких маніфестаційних зовнішніх виступах і кінчалось і в ділянках організаційній, видавничій, культурній і розваговій контакту не було.

З новою надзвичайно похвальною ініціятивою виступив генеральний секретар Союзу Українських Канадійських Ветеранів, майор Богдан Панчук з Монтреалу. Ще 18 січня ц. р. він звернувся листом до Редакції „Вістей Комбатанта" з суґестією, чи не можна б створити спільний пресовий орган для колишніх вояків-українців ЗДА й Канади, включно з Союзом Українських Канадійських Ветеранів. Майор Б. Панчук мав на увазі конкретно відповідне перетворення „Вістей Комбатанта". 22 січня ц. р. на ширшій нараді в справі дальшого видавання нашого журналу, про яку повідомлялось в останньому числі „Вістей Комбатанта", обмірковувано пропозицію майора Б. Панчука і рішено поставитись до неї в принципі позитивно та нав'язати в цій справі листування. Д-р В. Ґалан, як голова Головної Управи ОбВУА і Іван Кедрин, як редактор „Вістей Комбатанта", кожний зокрема обмінялись листами з майором Б. Панчуком. Цей останній, знайшовши позитивний відгук збоку колишніх вояків-українців, що видають цей наш журнал, чи йому сприяють і в ньому співпрацюють, прибув наприкінці квітня ц. р. до Філядельфії і там повів про цю справу вже докладні й конкретні розмови. Він вів їх не тільки з головами кількох комбатантських організацій із системи „Вістей Комбатанта" але й із лідерами Американсько-Українських Ветеранів.

Арґументи майора Панчука такі ясні й переконливі, що вони навіть не викликали дискусії. Частинно вони йшли по лінії наших арґументів, які лягли в основу створення в 1949 році Об'єднання б. вояків українців в Америці та після того покликання до життя Суспільної Служби Комбатантів і „Вістей Комбатанта", як спільного органу п'ятьох наших комбатантських організацій в ЗДА й одної в Канаді: вимирання колишніх безпосередніх учасників визвольної війни-революції, шкідливість розпорошення сил і енергії, конечність концентрації дослідників історії українського війська та українських знавців актуальних проблем сучасних нам збройних сил і сучасного поступу військової технології. Майор Панчук добавив ще один важливий арґумент: процес асиміляції української молоді до англомовного оточення в ЗДА й Канаді. Та над усіма тими арґументами видніє ціль: треба обов'язково дбати, щоб зорганізовано і пляново передати в молодші руки справу продовжування культу — збройної сили взагалі та зокрема українського війська, з протидіянням тим фальшивим

Юрій Тис- Крохмалюк

Реконструкція історичних воєнних дій

Студії над війнами, операціями, битвами, стратегією, тактикою тощо, отже історично-мілітарні праці, натрапляють на труднощі, не дивлячись на те, чи вони відбувалися за нашої пам'яті, чи десятки, а то й сотні років у минулому.

Ці труднощі є причиною того, що автори різно підходять до питання, їхні висновки не завжди тотожні, а з тим появляється багата література, критика, заперечення, підтвердження і т. д. Є це позитивне явище вільної науки, яка саме такою грою вільних інтелектуальних сил старається дійти до відтворення правди, у свідомості, що може тільки до неї наблизитися з більшою чи меншою докладністю, залежно від автора, його світогляду, творчого інтелекту, засобів і метод праці.

Відомо, що спомини вождів і політиків другої світової війни в багатьох питаннях розбіжні, а то й контроверсійні. Спомини Черчіля багато дечого промовчують, або насвітлюють не так, як інші автори. Праця Монтґомері викликала сенсацію у світі. Про стратегію Японії у другій світовій війні появилася аж тепер визначна праця, двадцять років

концепціям „принципового пацифізму", які розкладають морально наше громадянство і пославлюють його активність.

Ініціятива майора Богдана Панчука заслуговує на надзвичайне признання. Вона доказує, що коли є якась добра і творча справа, то завжди знайде підтримку і поштовх — інколи з найменш сподіваної сторони. Ніхто не сподівався, що саме Союз Укранських Канадійських Ветеранів в особі його генерального секретаря підштовхне з мертвої точки цю справу. Можливо, що прийдеться ще перебороти чимало труднощів, поки вона завершиться повним успіхом. Але переламано льоди, які ділили прибулих до ЗДА й Канади колишніх вояків-українців і тут народжених, що служили й воювали в рядах американських та канадійських збройних сил. Тепер діти одних і других в тих самих обставинах, тепер перед одними і другими стоять ті самі проблеми, одні і другі стали громадянами тих самих двох англомовних сусідських держав і в тому самому напрямку намагаються впливати на закордонну політику своїх урядів.

Життя нівечить штучні бар'єри і єднає все те, що близьке, рідне чи споріднене. Якщо ініціятива майора Богдана Панчука з Монтреалу увінчається успіхом — то це буде діло, яке буде записане світлими літерами в історії української громади на американському континенті.

після приступлення Японії до війни. Досі не є належно насвітлені причини другої світової війни і ролі, яку грала до 1939 року політика Заходу.

Дальшими труднощами є недостача відповідних джерельних матеріялів. Часто вона зв'язана з правним положенням сторін, що стоять у збройному конфлікті. Згідно з міжнародним правом війна це — правний стан між державами. У випадку бездержавних народів підхід може бути різний. Конфлікт можна визнати як повстання, бунт, заворушення, тощо, збройні сили повстанців як дії авантюристів, або кримінальних злочинців. Тому, що державна сторона нерадо признається до дійсного стану, її джерела є для досліду недоступні не раз довгими десятиліттями. Повстанці звичайно ніяких архівів ані документів не переховують, а то й не мають їх, з конспіраційних причин. Такі воєнні дії є для дослідника працею важкою, а то й цілком неможливою.

Коли дослідник розглядає напр., тактику, натрапляє теж на недостачу потрібних йому документів. Стратегія і тактика наших визвольних змагань досі науково не досліджені, бо з браку певних даних, вимагають дуже прецизійної дослідчої праці. В багатьох випадках цінним є спомини учасників подій, але вони звичайно суб'єктивні і розбіжні. Ми досі не знаємо, хто був дійсним ініціятором Чортківської офензиви, а друковані досі праці дають читачеві широке поле до дискусії. Те саме стосується бою під Крутами, до питання про вирішне значення бойових дій української армії проти Будьонного в польсько-совєтській битві над Вислою, та багато іншого. В справі наскоку на ген. Свєрчевського я розпитував трьох учасників тієї бойової дії УПА. Тільки один з них дав мені дані, які відповідали моїм студіям на підставі польських теж неясних джерел, докладної мапи та інших чинників наукового досліду в таких ділянках.

Совєтські праці про другу світову війну до поважних студій не придатні. Досить перевірити зміст видань тієї самої праці про „атєчественну війну" з різних років видання, а вже побачимо неповажний підхід до справи. Важні й мало важні події міняються там, залежно від кожночасних потреб пропаганди. Поза тим багато подій представлено невірно з тих же комуністично-партійних мотивів, інші вповні промовчано. А коли дослідник знайде одну хочби неправдиву оцінку чи твердження, втрачає довір'я до цілого твору.

Багата воєнна наукова література на Заході спричинена саме такими вільними дослідами. Вони й не новина в історичних працях. Відомо, що в 19 столітті, а то й у нашому, була поширена думка, ніби то визвольні дії Хмельницького мали соціяльний характер. Ледви за

нашої ґенерації відкрили національно-політичні основи задумів гетьмана. Битва під Полтавою досліджувана досі тільки режимними царськими і комуністичними істориками, видвигала геніяльність Петра, як засадничий момент московської перемоги. Але знаходяться і поодинокі голоси таки московських дослідників, які у догіднішиий для об'єктивних дослідів час висували цілком іншу думку. (гл. моя студія „Полтавська Битва 1709 року" Визвольний Шлях, 9-57, теж в еспанській мові, Буенос Айрес 1960).

Чим далі в минуле, тим трудніші завдання стають перед дослідником. Джерела щораз рідшають, теж описи учасників, споминів немає. Приходиться досліджувати інші побічні ділянки, як, напр., соціяльні умовини, тогочасну тактику, забезпечення харчами, скорість маршу в тогочасних умовах, шляхи, які в тих часах існували, тощо. Приміром може бути битва під Ярославом 1245 року. Проти Данила, який станув під Ярославом, йшли походом війська угорського короля і краківського князя. В літописі згадується, що король ішов територією краківського князівства. Питання: чи справді і чому? Ото ж знаємо, що король Данило, з уваги на постійні походи угорських князів і королів, забезпечився від півдня системою укріплень на лінії Перемишль-Сянік, здебільша здовж ріки Сяну. Справді доцільніше було для угорських військ наложити дороги і йти спільно з краківським князем на Данила. Дальшим питанням є, яким шляхом ішли з'єднані війська противників. Тут знайдемо відповідь в „Археології України" Я. Пастернака. Шлях з Кракова до Перемишля йшов у ті часи здовж Висли, а опісля здовж Сяну на Ярослав. Це відхилення було конечне, бо на простій дорозі Краків-Перемишль лежали непрохідні ліси і бездоріжжя. В такий спосіб археологія підтверджує коротку вістку літопису.

Подібні методи вживаємо до обрахунку скорости походу, числа воїнів, організації постачання, тощо. Служать до того тогочасні джерела сусідніх народів, бо організація військ, узброєння і системи прохарчування були в Угорщині, Чехії, Польщі і Галицько-Волинській державі Данила подібні, або й ідентичні.

В такий спосіб дослідники реконструють походи Дарія, Олександра Великого, славні бої старинного світу, тощо. Проте, чим далі вглиб історії, тим завдання для дослідника трудніші. І навпаки. Чим більш наближаємось до наших часів, тим більше маємо джерел і документів. Картини стають виразнішими, яснішими. Матеріяли стають численніші, до них долучуються спомини і переживання учасників. Проте, ми все ще не маємо ясної мілітарної картини багатьох ініціятив і тактичних та стратегічних задумів наших генералів визвольних змагань,

нема аналізи, як наші штаби перевели стратегічні наміри у дійсність; постаті наших визначних старшин з мілітарної точки бачення не опрацьовані хоч вони повинні бути цікаві і замітні: чей же вони діяли в особливих умовах, для яких потрібно було негайної ініціятиви та імпровізованих рішень. А саме в таких умовинах яскраво виступає талант і військова творча уява старшини.

Ми не маємо опрацьованих усіх даних про тактичні заміри по обох сторонах фронту під Бродами і не знаємо, як відбувся наскок УПА на Ватутіна. Але так є не тільки в нас, але і в усіх інших народів. Різниця тільки в тому, що неважно, державні, чи недержавні народи мають своїх дослідників воєнної історії, а в нас їх нема. Те що робиться — це переважно сирівець, матеріял для майбутніх дослідів.

Коли у дослідах беремо під увагу спомини, треба ставитися до них з науковою обережністю. Не тому, що автор свідомо міняє обставини, а тому, що це діється підсвідомо, з не його вини. Автор вірить, що воно було так а не інакше, в акції усі пропорції переставлені і пам'ять недописує.

В таких випадках помагає мапа. На ній можна переконати автора, що артилерія не могла мати свої становища праворуч, бо там був терен для неї недогідний. З тих же причин його сотня не могла наступати вліво, а тільки вправо, що сусідня сотня не там була розташована; траплялося мені, що автор спомину проти таких аргументів був безрадним, старався свої спомини перевірити у пам'яті. Найбільш помилок знаходимо в окресленні часу маршу і простору. Часто показує мапа, що за годину годі було відділові пройти 17 кілометрів, або що після нічного маршу в напрямі, який подає автор, є пусте поле а не місто. В джерелах до історії старої України треба брати під увагу квітистий стиль тогочасних описів. Коли князь скочив конем над таку то річку, то мапа викаже, що цей скок виносив триста кілометрів, а з того зможемо вирахувати, скільки тижнів такий скок тривав. Коли лицарські копії сторчали над княжою дружиною як ліс, чи як трощі, то треба пам'ятати, що воїнів могло бути не більше сотні. Полк в 13 столітті мав 100-300 лицарів чи воїнів, а в одному бої в тій добі король Данило вислав допомогу силою 20 лицарів.

Битву під Корсунем можемо рекострyювати докладно, бо посьогодні існують тогочасні шляхи, якими йшли війська, і далі існує Горохова Діброва, стрімка балка, де Хмельницький знищив польські війська (гл. мої „Бої Хмельницького", Мюнхен 1954).

Коли йдеться про близькі нам часи наскоків і боїв, чи засідок УПА, то з великою вірогідністю можна впевнитися, що повстанські застави могли стояти перед мостом а не позаду нього, що стежі зо-

НАЙНОВІША ІСТОРІЯ УКРАЇНИ

Д-р К. Матвієнко
Ню Гейвен, Конн.

В обороні Срібної Землі

25 років минуло від того часу, коли 15 березня 1939 р. перший Український Сойм проголосив на Закарпатті свою незалежну державу — Карпатську Україну. Разом з проголошенням незалежности був затверджений синьо- жовтий прапор, державний герб і всеукраїнський державний національний гимн. Своїм проголошенням Карпатська Україна психологічно і духово з'єднувалась із своїм матірнім пнем — з Наддніпрянською Україною і всіма іншими українськими землями. Затверджено також республіканський устрій. Першим президентом, як відомо, було обрано відомого педагога і громадського діяча о. д-ра Августина Волошина. Але ще того самого дня мадяри, маючи підтримку Гітлера, повели наступ на Карпатську Україну. Проти навали добре озброєної мадярської армії виступили карпатські січовики. На оборону Карпатської України уряд мав приблизно 5.000 вишколених січовиків. Всі вони були добровільно вписані до військових реєстрів і походили зо всіх українських етнографічних земель. Це була дійсно стопроцентово Соборна Карпатська Січ. Відданість і глибока любов до свого народу панували в душах січовиків. А у військових рядах царили пошана, послух і сувора дисципліна. І от ця горстка, порівнюючи з 40 тисячною мадярською армією, з великим ентузіязмом ки-

~~~~~~

рили зкраю ліса в місцях відкритого поля бачення, що боронено перехрестя доріг і просіки в лісі. Спомини, мапи, знання тактики, та побічні науки, дають можливість виконати завдання військового історика логічно і наближено до правди. Проте контролею дослідів є праці інших авторів. Ось так із десяток праць, з оцінок і дискусії інших знавців збирається матеріял, який колись невідомий нам історик війська з синтетичним талантом складе у велику картину змагань і зусиль народу за свої національні права.
~~~~~~

нулась в бій за Україну. Це, дійсно, була велика жертвенність, що межувала із самопосвятою.

Карпатські січовики виступили під проводом досвідчених і загартованих в боях старшин. До них належали: полковник С. Єфремів, полк. Філонович, св. п. полк. Гузар (поляг смертю хоробрих), св. п. поручник (пізніше генерал) Роман Шухевич, сотник д-р Сулятицький, ст. десятник Фіялковський й інші. Почався нерівний бій, що нагадував Крути. Без літаків, без гармат, без важких кулеметів 15 і 16 березня 1939 р. наші січовики стримували наступ великої добре озброєної мадярської армії. В нерівнім бою багато безіменних героїв полягли на Копанських полях. Ворожий наступ на деякий час був стриманий і всі установи та адміністрація мали час на евакуацію. Отже карпатські січовики на 100% виконали свій обов'язок супроти нації і Рідного Краю.

Разом з січовиками з великим ентузіязмом пішла на оборону Рідного Краю молодь середніх шкіл на Закарпатті. Особливо відзначились в перших боях з мадярами учні державної Учительської Семінарії в Севлюші, що віддалений приблизно на 2 км. від мадярського кордону. Ці вихованці свого президента (о. д-р Волошин був довший час директором учительської семінарії) наспіх розібрали привезену з Хусту зброю і з молодечою відвагою кинулись в бій за волю Рідного Краю. В перших боях з ворогом відзначився проф. Яків Голота і учень 4-ої кляси семінарії Козарук, що поляг смертю хоробрих під Севлюшем.

Перед куди більшими силами ворога в повному бойовому порядку січовики відступали в напрямі до Хусту. Після окупації Хусту частина їх залишилась в місцевих лісах і довший час провадила партизанську війну з окупантом.

Понад 250 осіб під проводом полк. Філоновича і сотника д-ра Сулятицького відступали в напрямі до Румунії. Цій групі вдалося перейти р. Тису і зупинитись на румунській території. Але вона перебула там лише одну ніч. Другого дня, з наказу румунського старшини наших Січовиків повернули назад до рук мадярських загонів і гонведів. Відправлено їх до Великого Бичкова і приміщено у спортовій залі горожанської школи. Почалися допити у супроводі жахливих побоїв.

Автора цих рядків, колишнього вчителя Севлюшської Учительської Семінарії під час нелеґального переходу до Румунії заарештовано і також відведено до Великого Бичкова, де приміщено разом із Січовиками. Отже прийшлось бути наочним свідком і пережити всі фізичні тортури і моральні знущання від мадярських садистів.

Як загинув командуючий 1-шим Українським Фронтом генерал армії Н. Ф. Ватутін?

„Человек военного долга" під таким наголовком помістив спомин про совєтського ген.-армії Н. Ф. Ватутіна в 20-тиріччя його смерти, генерал-лейтнант К. Крайнюков в совєтському журналі „Огоньок" ч. 15 з квітня 1964 р. Подаємо її в невеличкому скороченні.

18 лютого 1944 року командуючий 1-им Українським фронтом ген.-армії Н. Ф. Ватутін одержав з Головного Командування наказ приготовити плян наступу на відтинку 1-го Українського фронту в напрямі Проскурів — Чернівці. Почались гарячі дні праці, пише автор споминів. Ні генерал ні жаден старшина з його штабу не спали більш як три-чотири години на добу. Не минуло 5 днів, як плян наступу був готовий.

Коли плян операцій був затверджений Головним Командуванням (Ставкою), ген. Ватутін з великою енергією почав підготову до його переведення. Він постановив особисто відвідати підлеглих йому командирів армій, на місцях перегрупувати частини та обговорити детально плян наступу. І так 24 лютого 1944 року у супроводі штабових старшин та охорони ген. Ватутін поїхав до м. Рівне, де відвідав

Почалися криваві допити. Вороги хотіли довідатись про організаторів Січі. Але ніхто нікого не видавав і садисти мали свою улюблену працю.

Пізніше через м-ко Криву відвезли нас вглиб Мадярщини до м-ка Варю-Лапоша недалеко від Нідерльгази. Ще майже цілий місяць брудні, напівголодні і побиті перебували ми у Варю-Лапоші. На початку травня всі українці із західніх земель від'їхали під конвоєм до Сяноку. Доля їх не відома. Всі наддніпрянці від'їхали до Німеччини до замку Гартенштайн (90 км. від Відня).

Так скінчилась Карпатська епопея, що в обороні Срібної Землі об'єднала не тільки вояків з усіх наших етнографічних земель, але також усе наше свідоме населення Карпатської України.

Дух карпатських Січовиків, що полягли за волю України, живе і передається нащадкам. А державницький здвиг Карпатської України, хоч який короткий, став історичним прецедентом, як наявний доказ волі карпатських українців до спільної з усіма іншими українцями державної самостійности.

командира 13-тої армії генерала Пухола, а звідкіль до Славути, до штабу 60-ої армії.

Автоколона посувалась по рівенській шосі. Та, мабуть, ген. Ватутіну дуже спішилось до командира 60-ої армії Черняховського, бо він дав наказ звернути з шоси та продовжувати їзду пільними дорогами. Дорога крутилась неначе вуж серед поля, покритого білою скатертю снігу. Минули одно село, пізніше друге. Ніде ні живої душі, неначе все вимерло. Та коли валка під'їздила під село Милятин одержала несподіваний вогонь. Перша машина з охороною, що в'їхала вже в село, почала бистро завертати. Зв'язковий від командира охорони підбіг до машини ген. Ватутіна та крикнув: „Ми в'їхали в засідку — там бандерівці."

„Все до бою", скомандував Ватутін і вискочивши з машини заляг при дорозі. З-за будинків показалась ворожа розстрільна, яка почала посуватись засніженим полем в сторону дороги. Ворожа розстрільна нараховувала коло сотні людей. Вогонь міцнів. Небавом одна з автомашин бухнула вогнем, а недовго потім і друга загорілась від запальних ворожих пострілів. Ворожа розстрільна чимраз ближче підходила до дороги. Бійці охорони зайняли становища у придорожних рівчаках та відкрили вогонь, заграв і скоростріл. Це дещо спинило ворожу розстрільну. Ворог заляг та почав посуватись обережніше. Побачивши важке становище оборони, автор статті почав радити Ватутіну, щоб цей під прикриттям вогню охорони відійшов з поля бою та разом з плянами офензиви виїхав машиною з окруження. Але Ватутін на це не погодився, закликав до себе одного штабового старшину та доручив йому з одним бійцем виповзнути з поля бою та вивезти пляни в безпечне місце.

„А тим часом ворожий вогонь все міцнішав. Наш запас амуніції почав вичерпуватись. На тлі заходячого сонця можна було легко бачити ворога, що скоками підходив чимраз ближче та почав окружувати нас з двох сторін. При відході з поля бою Ватутіна важко поранено. Те, чого не вдалось зробити гітлерівцям, зробили бандерівці-націоналісти.

Ми кинулись до впавшого командира та поклали його на одну з оцілілих автомашин, яка рванула з місця, сильно обстрілювана. Та далеко вона не заїхала. Взявши на руки генерала під прикриттям вогню нашої охорони почали ми вицофуватись з поля бою. Нам назустріч показались сани, запряжені в пару коней. На наш крик — пише далі автор спомину — селянин зупинив коні та почав втікати. Перев'язавши рани, поклали ми генерала на сани та почали їхати в сторону шоси. Притомлені коні йшли повільним бігом, а сани під-

скакували по нерівній дорозі. Генерал морщився від болю та постогнував. Поли його плаща були насякнуті кров'ю.

Нарешті ми добились до шоси. Западав сумерк і рухи військ на шосі пожвавіли. В одній із придорожних хат ми знайшли лікаря, який зробив раненому генералові перев'язку. Після того ми рушили в дальшу дорогу та подорозі зустріли валку машин з піхотою, яку вислав командир 13-ої армії ген. Н. П. Пуховий, заалярмований штабовим старшиною, що врятував пляни офензиви з окруження. Перенізши раненого до санітарної машини, що була на кінці колони, ми поїхали до Рівного, де негайно переведено операцію раненого. Показалось, що генерал одержав важку рану в праве бедро з переломом кости."

„На другий день — пише автор спомину — я відвідав генерала та доложив йому про перебіг бою і про те, що документи оціліли і нічого не впало в руки ворога. Він важко дихаючи сказав, що охорона зробила все що було можливе і держалась мужно, і він просить передати воякам його подяку та представити заслужених до відзначення. „Неприємна історія, — продовжував генерал, стидно мені, хоч я добре знав натуру ворога. Ще будучи червоноармійцем я брав участь в боротьбі з шайками Махна та Біленького. У бандерівців та сама підла тактика. Несподівані налети на малочисельні групи, змінливі напади-наскоки."

За порадою М. С. Хрущова відправлено пораненого генерала до Києва, бо Рівне було часто бомбардоване німецьким летунством.

„У санітарному поїзді до Києва — пише автор спомину — генерал Ватутін запитував мене, що я думаю, чи дозволять йому по лікуванні повернутись назад на фронт, — і не чекаючи відповідді сказав „дозволять". Кілька тижнів пролежу в шпиталі а опісля поїду на фронт хоча б на милицях, а дістанусь."

У Воєнний Совєт та штаб фронту приходили з Києва потішаючі вістки про стан здоров'я Ватутіна. З доручення М. С. Хрущова, який сам відвідував пораненого генерала, спроваджено лікарів-спеціялістів з Москви. Плян наступу на лінії Проскурів — Чернівці, що його виробив Ватутін з своїм штабом, залишився в основному без змін. 2 березня 1944 року війська 1-го Українського Фронту перейшли в наступ. Та генералові Ватутіну не судилось побачити перемоги. Всупереч всім заходам лікарів-спеціялістів прийшло несподівано запалення і вночі на 15 квітня 1944 року командир 1-го Українського Фронту генерал армії Н. Ф. Ватутін помер на 42-у році життя.

***

МЕМУАРИСТИКА

В. Сімянців

Качківка

Кагківка, це таке є село на Поділлі, недалеко містегка Ямпіль. І цей спомин — це один випадок, зв'язаний із цим селом подільським, — це ніби такий Кагківський період.

Було те внедовзі, ги може і зараз же по повороті з Зимового Походу, коли з недалекої Писарівки ми виїхали на фронт.

Сільце це лежить у балці, в таких густих садках, що тільки дене-де можна зобагити білу стіну будови, дивлюгись з горбів.

Мабуть рігегка якась теге герез село, бо пригадую гимало містогків по вулицях.

Навколо балки і оподалік — ліски.

Може тижнів зо два, усталився фронт біля Кагківки. І створився такий весь той гас утривалений порядок. Увегорі ми наступали і большевики лишали на ніг нам Кагківку, а самі йшли до недалекого лісу, ги й поза той ліс. Бо далі того лісу ми їх не ганяли. Як вони було вскогили в ліс, бій кінгався.

Ранком большевицька піхота наступала і ми відходили на день, віддавали їм Кагківку, так ніби, вели на пашу коней.

Спомини, що появились в совєтському журналі „Оґоньок" за квітень 1964 року, — це вперше признання совєтської преси, що генерал армії Н. Ф. Ватутін згинув в боротьбі з Українською Повстанською Армією.

Підбір місця засідки, співдія вогню і руху, цільність вогню, окруження ворога з крил та примушення його до відступу, — це ті фактори, які рішають про успішність переведення бойової операції. Все це заподав у своєму репортажі ген.-лейтнант К. Крайнюков і його стереотипові большевицькі прикметники як „бандити", „шайки" і т. п. ніяк не можуть применшити вартости високого бойового вишколу відділів Української Повстанської Армії.

У большевиків була пригина не спати в селі. Кагківка — село дуже вороже їм і в тім районі оперував повстанський відділ. Я того отамана із його штабом багив, але прізвища його не пригадую.

Ми ж лишали Кагківку герез те, що кінноті битися в селі незругно і виходили на західні горби за село, де прийняли б бій, та вони за село не показували носа.

Раненько поснідавши, та посідавши на коні, ми звигайно гекали на „запрошення" вийти в поле, по якому рушнигним та кулеметним вогнем — мабуть глухих і сонних — гупали большевицькі гармати. За Кагківкою наш полк Чорних Запорожців розсипався в лаву. І гекав, щоб большевики вийшли в поле. І гекав завжди марно. Ані на які „провокації" большевики не впіймалися.

Постоявши якийсь гас, відходили ми далі від села. Розташувались десь в балці тай ждали вегора.

Большевики кожного вегора лишали в селі купи друкованого паперу — пропаганди і газет. Спершу ми те гитали, а потім остогортіло вигитувати ту самісіньку сігку, пережовану на всі лади. Книжки, які хто мав по торбах у сідел, давно вже були прогитані. Від коней відходити було не вільно. Бо цілий день в поготівлі. Тільки й відміни, що іноді кудись пошлють, ги в розвідку, ги в зв'язок.

Кожноденне повторювання наступу „на ту саму нуту" видно знуджувало сотника і старшин. І сотник передавав вести наступ комусь з козаків, гасто, хто перший попався на огі. Так, що один наступ вів наймолодший козак в сотні Шкет. І все йому йшло як по маслі.

Всі вже мали свої місця. Перебігали спішеною лавою від одного становища до другого. Піднімався кожен, біг і залягав у свою „дугку". І ото так аж до першої хати. А потім вже, герез двори, сади та огородини наступали.

Мав я своє місце в одному дворі за кам'яним плотом, витяг один камінь і вже була стрільниця. Звигайно, вбігши в село, на цих позиціях найдовше затримувалися. Кожен мав пристріленний або ріг будови або якесь дерево і міг завжди, герез дядьків, перевірити, як цільно стріляв.

Господар того двору, де я мав свою стрільницю, і його родина крилися в сінях, лежаги на підлозі.

Дядько, коли я, не маюги цілі, переставав стріляти, іноді а потім і щодня, розпитував щось, або оповідав мені. І так я познайомився з родиною: господар, дружина і дівгинка. А далі й діставав щось з'їсти і напитися, що вони клали біля моєї стрільниці, знаюги, що в полі ми гасто не мали за цілий день нігого до уст.

Господар провів всю світову війну в окопах, мав добрий досвід і все казав мені, що з-за каменя не добре стріляти. Я це і сам знав, коли ж то була добра позиція, з широким розглядом, а ліпшого поблизу я не багив нігого.

Якогось дня я знайшов свою бійницю, місце в плоті, гарно обложене товстими дернинами, а під рушницю вставлений грубий кусень дерева.

Господар, на мое здивування і подяку, сам ніби теж здивувався: „Та то мабуть діти гралися". „Добрі діти, гарні діти" — дякував я дядькові.

Потім бувала команда: „Вперед". Це вже, коли показувалася лава большевицька в полі, на протилежному боці села. Перебігалося знову, потім коноводи подавали коней. І ми займали, іноді, з піснями, вже по котрий раз, славну Кагківку. Це, коли не було наказу, поганяти большевиків трохи в полі.

Одного разу я застав біля стрільниці господарів дівгинку, років дванадцяти. Лежала мала Надійка притулившись до кам'яного плоту. Уже хотів казати, аби тікала звідтіль та стримався. Все ж, хог високенько, але кулі літали.

Стріляю та слухаю. Оповідає, що тато і мама в полі, повернуть домів, аж як не будуть стріляти. А що вона принесла мені їсти — зварені яегка.

„А як же я лупатиму те яегко, коли мені треба стріляти?"

То нігого, мовляв, лупатиме, магатиме в сіль та даватиме мені кусати вона, Надійка. І хліба так теж можу діставати від неї. А отут і молоко запити.

Лежить подовж плоту, бовтає ніжками в повітрі і запевняє, що зовсім не страшно... І дуже б хотіла хог раз стрільнути.

Тато так багато оповідали про війну. А їй так же хогеться стрільнути — ну хог трішегки, тільки один, однісінький разик. А огка так просять, „Дайте!" а ругка тягнеться до рушниці.

І пригадалося мені тоді, як ми, зі ще в той гас меншою, як Надійка, сестрою Лесею, а мені було не більше як Надійці тепер, стріляли зі зробленої мною пістолі. І як Леся раділа, коли бухнуло, як вся бувало розгервоніла, скакала, плескала в долоні і все просила: „Ще раз, ще раз! Стріляй!"

Перемогла, може не так Надійка, як Леся.

Кажу: „На, маеш. Стріляй, але тримай міцно, міцно в рамені рушницю".

А Надійка вже знає: „А оте там протягги" показує на спуск. І вже рушниця у Надійки. Хогу притримати.

„Ні, сама, сама!" проситься... Бахнула.

Мало не кинула рушницю, ніби не віряги, що то рушниця відбила.

„Штовхається!?" І сама тре щігку, рамено. А огка повні сліз: ги радости, ги болю. Чи може і того і другого.

„Ну, а як Ти забила большевика?" питаю.

„А вони наших скільки он там, за селом, повбивали". Умовилися ми з Надійкою, що ніхто про те стріляння наше знати не буде. Вона, мабуть, тата боялася.

І вже, коли в дальші дні я перебігав двір, а Надійка вистромляла було голівку з-поза тата, підморгувала мені. Мовляв: „Воювали".

А раз сталося отаке.

Ще лишився добрий кусень дня, як вигнали ми большевиків з села. В той день ми поспішалися. І вже, коли коноводи підвели коней і сотня ладналася, щоб з піснями ввійти в центр села, Терешко вискогив з ладу. І що тільки кінь мав сили погнав в бік большевиків. Нікого не спитавши і нікому нігого не сказавши.

В сотні замішання. Хтось навіть бовкнув, щоб догнати його кулею. Але Терешко старий козак, його у сотні дуже добре знали.

„Сказився Терешко" — хтось сказав і стало легше. Хог щось та сказано. Ніби виправдано Терешка.

А Терешко то поринав у садках, то вискакував десь на вулиці і знов ховався від нашого зору. Всі слідкували огима за Терешком.

Аж нараз багимо. Тіка, тепер уже, герез поле піхотинець большевик. Як його вгледіли огі Терешка між деревами, ги десь на вулиці?

Дігнав його Терешко.

Дістав добре від пана сотника. Але ніяк не міг зрозуміти, за що.

Коли ми, вже між собою, казали йому, що гріхи його велигезні, бо: покинув лад без дозволу, зробив замішання в сотні, та ще й, на фронті, ризикував без дозволу своїм життям і конем і ще якісь там порушення законів.

Терешко слухав, слухав і накінець послав наставників до всіх гортів. Мовляв, у них в кулеметній то було інакше. І сів карбувати, ще одну зарубку на карабіні. Бо ще одна зарубка для нього була щось більше, „як дурні теревені".

Большевики повбивали Терешкову цілу родину і маленького братіка, що ще був у колисці, закололи багнетом. І Терешко визнагив собі якусь порцію для відплати і дуже боявся, що не „доробить". А був

же Терешко син складага, тай сам він мав складагем бути. Батько його був свідомим українцем.

Десь у тому гасі прорвала фронт і проскогила на наш бік кінна невслика гастина. Були це угасники повстання під Тирасполем. Сумну привезли вістку — большевики повстання зломили.

Мені особисто привезли дуже і дуже сумну вістку. Марію, про яку я писав у спомині з гасу мого перебування в Тираспільському Військовому Шпиталі, сестру-жалібницю большевики зарубали, коли напали на повстанський шпиталь.

Сірий був мій зіпсований кінь. Через те, мабуть і звав я його Сірим, бо крім масти отієї сірої ніяких прикмет, які б його якось виділяли між кіньми, у нього не було. Отак собі конягина, з усім середнім, хіба, що лінивий був більш, як середньо. Ну ледащо, проте я, хог він і вартий того був, але рідко коли картав його. „Подарували" мені його будьоновці.

Мали хлопці по два коні, мав і я резерву. А на фронт не брали резервових коней, тоді, як не передбагалося нігого важнішого. А Кагківка такою була і, як я згадував, у „Кагківський період" можна було кінноті воювати без коней. А до того ж, Мудейові треба було дати гасу загоїти цілком невелигку ранку.

В той день ми були пересунуті по фронту десь від Кагківки. Під вегір, після того, як ми мали уже за собою атаку на большевицькі лави (т. м. одробили день) дістали „добавку", ще десь поганяти большевиків. Зробили й це. І от після атакування, коли піхота закріпляла здобуте, я попав у штаб нашого полку, до полковника Дяченка.

Як завжди штаб у нашому полку „замітав сліди" — себто відходив останній.

Перескогили ми якесь село, яке ще обстрілювали большевики. А по другому боці села, куди відходив полк, ще й били гармати.

Через те, що кулеметний і рушнигий вогонь був густенький і багато того пищало над головами, ги лягало в землю, звернули ми в бігну вулигку, а потім виїхали на стежку, що вела по боці балки, звернутим до ворога. І хог балка поросла молодняком, мало крила нас. Швидко „намацали" і там нас — підганяюги. Та наші не хотять показувати ворогові, що бояться їхніх „джмелів", їдуть собі не поспішаюги.

Стежка бралася до гори. Аж гую мій Сірий, щось, як крутнув задом, ги підковзнувся так ніби на трьох ногах лишився, біжить. Таки поспішає, але я вже відстаю. Зауважили з-переду. Хтось лишився біля

мене. Скогив я з Сірого. Дивлюсь з коняки теге кров. Але Сірий рветься за кіньми, хоге йти вперед.

Вийшли ми з-під обстрілу. Відпустили мене з ладу. І повів я мого Сірого до кулеметгиків. Скинув сідло, познімав усе тай кажу Сірому:

„Гуляй Сірий, будеш, як не дуже скалігений, тягати воза у якогось дядька, може буде тобі ліпше. А я тебе не буду згадувати в злому. Повернув його до кущів тай наказую, щоб не крутився отут, де ще літають кулі, а йшов до кущів, бо може на додаток щось дістати. Тай пішов до кулеметгиків.

Аж дивлюся, а Сірий шкандибає за нами. Жаль мені стало його. Забрав я його з собою. Прийшлося йти до обозу. Йшли помалу — попасав я його, та розказував йому, як то на цьому світі люд невдягний.

Видужав Сірий і то дуже скоро. Бо куля застрягла в м'язах, так, що її навіть не витягли.

Так ото ж дотяглися ми з Сірим до Писарівки, де стояв наш обоз. Чи місягна, ги зоряна була ніг, але було досить видно, щоб пізнавати де вози, де коні, крутилися по дворі. Розглядаюся по дворі, де б прив'язати коня. А в хаті гую такий сильний гамір. Співають, і гути, що не сухими горлянками. Пізненько, думаю, загулялися. Впорався я з Сірим.

А хата реве, аж вікна трусяться.

„От розгулявся обоз. Голота обозна".

Знайшов Мудея. Цілого обмацав, голову, шию, копита — ніби все добре. Мудей товге носом по кишенях, шука, гим би поласував.

Кажу йому: „Вибаг, попав у гості, не збираюгись. Погекай, винесу з хати". А хата реве.

А щоб і другим коням не було заздрісно — хотів хог трохи погладити і їх. Чую під рукою шию коростяву в одного, другого і скільки їх там не було, всі коростяві.

Коростяві коні, і мій Мудей межи ними. Та ж його ставили завжди окремо навіть від здорових коней.

„Ой комусь змелеться зараз, хтось нарікатиме на свою долю". А кулаки стислися, аж пальці болять.

Не ввійшов, а влетів у хату. І місто поздоровлення:

„Хто Мудея прив'язав межи коростяві коні?"

А тут з усіх кутів: „Та ти живий?"

І в тому запиті стільки було щирого здивування, що і я сам, на момент, мав сумнів щодо того:

„Живий я ги не живий!?"

мене. Скогив я з Сірого. Дивлюсь з коняки теге кров. Але Сірий рветься за кіньми, хоге йти вперед.

Вийшли ми з-під обстрілу. Відпустили мене з ладу. І повів я мого Сірого до кулеметгиків. Скинув сідло, познімав усе тай кажу Сірому:

„Гуляй Сірий, будеш, як не дуже скалігений, тягати воза у якогось дядька, може буде тобі ліпше. А я тебе не буду згадувати в злому. Повернув його до кущів тай наказую, щоб не крутився отут, де ще літають кулі, а йшов до кущів, бо може на додаток щось дістати. Тай пішов до кулеметгиків.

Аж дивлюся, а Сірий шкандибає за нами. Жаль мені стало його. Забрав я його з собою. Прийшлося йти до обозу. Йшли помалу — попасав я його, та розказував йому, як то на цьому світі люд невдягний.

Видужав Сірий і то дуже скоро. Бо куля застрягла в м'язах, так, що її навіть не витягли.

Так ото ж дотяглися ми з Сірим до Писарівки, де стояв наш обоз. Чи місягна, ги зоряна була ніг, але було досить видно, щоб пізнавати де вози, де коні, крутилися по дворі. Розглядаюся по дворі, де б прив'язати коня. А в хаті гую такий сильний гамір. Співають, і гути, що не сухими горлянками. Пізненько, думаю, загулялися. Впорався я з Сірим.

А хата реве, аж вікна трусяться.

„От розгулявся обоз. Голота обозна".

Знайшов Мудея. Цілого обмацав, голову, шию, копита — ніби все добре. Мудей товге носом по кишенях, шука, гим би поласував.

Кажу йому: „Вибаг, попав у гості, не збираюгись. Погекай, винесу з хати". А хата реве.

А щоб і другим коням не було заздрісно — хотів хог трохи погладити і їх. Чую під рукою шию коростяву в одного, другого і скільки їх там не було, всі коростяві.

Коростяві коні, і мій Мудей межи ними. Та ж його ставили завжди окремо навіть від здорових коней.

„Ой комусь змелеться зараз, хтось нарікатиме на свою долю". А кулаки стислися, аж пальці болять.

Не ввійшов, а влетів у хату. І місто поздоровлення:

„Хто Мудея прив'язав межи коростяві коні?"

А тут з усіх кутів: „Та ти живий?"

І в тому запиті стільки було щирого здивування, що і я сам, на момент, мав сумнів щодо того:

„Живий я ги не живий!?"

Степан Куропась

„Студенти - камедули"

Українська Визвольна Війна в 1917-1920 роках та радше її трагігне закінгення створили новий тип вояка, вірніше сказати воєннополоненого, якого названо „камедулою". В українській енциклопедії даремно було б шукати пояснення, гому популярну назву одного польського монашого гину пристосовано до наших колишніх вояків.

Знаємо лише, що в роках 1920-23 коли я перебував у геській Празі на студіях, були ще вояки Українських Армій, які втікали з таборів в Польщі, з Вадовіц, Щепюрна, Каліша і інших до Німеггини, а звідтам до Чехословаггини. Їх гомусь-то звали камедулами. Чому так було, їх ніхто не питав. Вони виглядали дуже нужденно, їх одяг пів-військовий, навпів цивільний, замість геревиків різного рода камаші і „вікелькамаші". Приходили вони до Студентського Дому і шукали поради, як дістатися на студії. Вони не могли спокійно стояти, трясли своїм тілом, хотіли гухатися, бо в їхніх уніформах загніздилися створіння, яких так добре знав вояк, що довше опинився на фронті або в таборі інтернованих ги полонених. Що з ними було робити? Доки в Празі не було Громадського Комітету, Студентська Громада робила грошову збірку готівкою або харговими квитками і відсилала нещасних до таборів української бриґади в Німецькім Ябліннім, Йозефові, Терезині і Ліберці для відвошивлення і відживлення. Їх там радо приймали і вклюгали в харговий склад таборів. Пізніше, як при геських військових ґарнізонах працювали або допоміжно служили українські робітнигі курені, їх можна було вклюгити до них. Та були і такі камедули, що не хотіли їхати знову до таборів, хогби й українських, бо з таборів втекли і ненавиділи таборове життя. Вони воліли голодувати і бідувати в Празі й околиці в надії на якусь фізигну працю і можливі студії в близькій будугности. Фізигну працю можна було дістати при будові домів, добуванні шутру з ріки Витави, на поблизьких фармах. Ті камедули, що їхали до таборів відпогати, приїздили до Праги і Брна здоровими, свіжими і бралися добре за книжку. Ті, що промишляли приватно вдержатися сяк-так на поземі, вписувалися на студії немігними, бо кількалітня мандрівка в армії, тиф і табори таки добре далися їм взнаки, дальшого таборового життя вони боялися, отже не відпогили.

Коли в Празі створився Український Громадський Комітет, що його зразу оголив відомий Микита Шаповал, кол. міністр рільництва

У.Н.Р., а відтак Никифор Григоріїв, справа камедулів стала веселішою. Микита Шаповал мав вступ до найвищих установ Чехословаччини до президента вклюгно. Якось в гасі, як творився геський легіон на Україні, він помагав гехам зброєю і харгами. Коли перед гехами різко виступила проблема, ги вертатись їм додому на захід герез Україну, ги йти герез Сибір і окружною дорогою пробиватись до Чехословаггини, вони скликали военну раду до міста Пирятина на Полтавщині. Микита Шаповал готов був дати гехам транспорт і повне озброєння та перевезти їх в повному бойовому поготівлі герез Сянки на Чехословаггину. Цього гехи не могли йому і Україні забути. Однак гехи не скористали з пропозицій українського уряду, бо нарада в Пирятині відбулася вже тоді, як перші ешелони гехословацьких леґіонерів від'їхали були в сторону Владивостока,

Громадський Комітет дістазав за ту прихильність України до гехів щедру допомогу, у сплаті наге довгу вдягности.

Він опікувався студентами, робітниками а вкінці заопікувався і камедулами. Комітет організував камедулів в гурти і висилав їх в різні місця на працю для того, щоб підгас вакацій вони могли заробити, видужати і скріпити себе на тілі й дусі, щоб могти взятися до книжки.

Гурт вояків-камедулів на праці в м. Споржілов.

Н. Н.

Липневий день
(СПОГАД УЧАСНИКА БОЮ)

Вногі з 23 на 24 липня 1946 р. в невеликому лісі над присілком Явірника Руського-Загути розташувався курінь УПА „Холодний Яр". В склад куреня входили відділи Громенка, Б. і К. Командири забезпегили свої відділи сильними заставами, щоб ворог не міг їх застукати несподіваним наступом.

Втомлені бійці лягли відпогивати, але так, щоб у кожній хвилині могли прийняти бій. Одні заснули зразу, інші, зібравшись у невеликі гуртки, оповідали різні пригоди, жартували.

Коли зійшло сонце, в поле виходили селяни на працю. Були це переважно жінки, головіки ховались і в селі не ногували. Перед полуднем, близько години десятої, жінки й дівгата повідомили, що в село Явірник Руський прийшло польське військо. Тогної кількости не могли сказати, бо вибігли з села зразу, як тільки появилися перші ворожі стежі.

Ворог вислав одну сотню в село на розвідку, а дві сотні розташував у Делягівському лісі, направивши на село важкі кулемети.

Які були наміри ворога, ми не знали. Він, або думав грабити село, або готовився до наступу на наш курінь. Це був відділ КБВ (Корпус Безпеченьства Вевнентшнеґо — корпус внутрішньої безпеки).

Командний склад нашого куреня зібрався на нараду. Рішено прогнати ворога, поки він погне грабити село, та розгромити його. Кожний командир дістав своє призначення. Оба відділи мали творити клин. К. мав обійти ворога лісом і загородити йому дорогу.

Тимгасом ворожа розвідка вийшла з села і приєдналася до гастини, що стояла в лісі. Але про це ми не знали.

Після короткої наради командири зібрали свої відділи і дали завдання готовим і ройовим. Наступ мав погатися о годині 14-ій.

Перший вирушив із своїм відділом К., що мав найбільш віддалений відтинок наступу. В годині 12-ій вирушили Громенко і Б.. Маршрут Б. вів герез присілки Загути, Нетребка, Рибне; Громенко просовувався лісом і потоками.

Селяни зі сльозами в огах зустрігали повстанців. Вони провожали своїх месників на велику путь, віривши твердо в їхню перемогу.

Пополудне. Сонце стояло високо і пражило золотистий лан хліба. Глибокими яругами, поміж збіжжам, використовуюги природне прикриття, мов клюг журавлів, просовувалися тіні. Ніхто не відгував

утоми, хог була нестерпна жара. По облиггях тонкими струмками спливав піт. Ось-ось настане хвилина, в якій ми зустрінемося з ворогом. Хог кожний знав, що може прийдеться згинути і назавжди попрощатися з своїми друзями, однак це нікого не пригноблювало. Спокійно ми йшли вперед. Липневий вітер клонив до наших стіп жита. Всі мовгали. Лише гасом по лінії притишений запит: „Котра година?"

— Пів другої — відізвався хтось.

— Ох, ще довго! —

В годині 14-ій зупинилися на віддалі 400 метрів від села. Дві сотні розгорнулись у розстрільну і бойовим ладом пішли вперед. Час від гасу по лінії пересовуються з наказами зв'язкові.

— Вже видно село! — весело відізвався хтось.

Нараз у Делягівському лісі озвались кулеметні серії. Мабуть командир К. напоровся на ворожу заставу.

— Бігом, вперед! — лунає наказ.

Мов леви скогили повстанці, щоб не дати ворогові гасу зорієнтуватися і щоб несподівано вдарити на його зади.

Постріли не втихають. Відізвалося більше кулеметів. Ворог, розташувавшись у лісі на догідних позиціях, відкрив по нашій лаві сильний кулеметний вогонь.

— Стрибками, бігом вперед! Щадити муніцію! — Передається по нашій лінії наказ командира.

Ворог уже у віддалі п'ятьсот метрів. Під градом куль, стрибками, один за одним просовуються наші вперед.

В лісі бій не втихає. Ось і село! Воно немов завмерло. Хто не втік, той заховався від ворогів по льохах або криївках.

Щоб не дати нам опанувати села, ворог посилає одну готу під командою поругника Х.

Громенко зорієнтувався і дав наказ:

— Праве крило вперед! Вдарити з флангу! —

Хлопці скогили миттю і зашахували ворога так, що він не міг рушитися ні назад, ні вперед. Вперед не можна було, бо шлях загороджував наш сильний вогонь, а позаду — гисте поле і до лісу далеко, відступати було не можливо. Ті, що пробували втікати в ліс, гинули від наших куль, або мусіли здаватися в полон. Так здався в полон поругник Х. з 14 вояками. Кількох із них були ранені. Командир дав наказ забрати ранених у село і дати їм медигну допомогу.

Розгорівся завзятий бій. Кількох наших ранених відіслано в село до санітарного пункту. Ворог попав у безвихідне становище. По першій невдагі, побагивши, що гастина, яка пробувала вдертися в село, вже зліквідована, він знову старається прорвати середину нашої

лінії. Але зазнав знову поразки. Сильним обстрілом наших кулеметів і крісових ґранатометів, зліквідовано ворожий протинаступ. Частина втекла у ліси, а деякі зайняли оборонні становища у віддалі 30 м. від нашої лінії. Щоб скоро зліквідувати спротив ворога, командир середнього відтинка, Б., гукнув:

— Хлопці! Ґранати! —

Вмить, мов грім з ясного неба, на ворожі становища впало кільканадесять ґранат. Ворог відповів також гранатами, але їх було мало і не зробили великої шкоди.

Наше праве крило, що вже було в лісі, почало обходити ворога. Він зорієнтувався, що йому грозить і на його задах почалося велике замішання. Під цільним обстрілом ворог відступив в глибину лісу, залишаючи на полі бою 48 вбитих; ранених забрав з собою.

Як опісля оповідали селяни Явірника Руського, крім 48 вбитими, ворог мав 55 легко ранених, яких по нашому відступі привезли до села, де й робили їм перев'язки. Як багато було тяжко ранених — не відомо, бо їх зразу відвозили до Бірчі.

В бою, що тривав дві години, наші відділи здобули багато зброї, муніції та інші військові трофеї. Наші втрати: 9 вбитих, між ними командир чоти, пор. Чайка, і кільканадцять ранених. Відступаючи беремо в селі Явірник Руський кілька підвод. На них веземо із собою на збірний пункт до лісу всіх вбитих і ранених. Веземо також полонених. В лісі всіх ранених розміщено по замаскованих санітарних криївках. Полоненим, після переслухання, тереновий провідник Старий, роздав літературу й відозви до польського війська і населення, а вкінці на наказ Проводу відпущено їх додому. Кількох польських вояків, які виявили бажання вступити в ряди АК, відвели туди.

Від полонених ми довідались, що в бою проти нас були карний відділ КБВ і підстаршинська школа під командою полк. Виґнанського, большевицького вислужника, який вже від 1918 р. перебував в СССР. Тепер большевики вислали його до Польщі на команданта полку. За акції проти українців його відзначено орденами.

Вночі відбулися похорони поляглих друзів. Їх поховано у збірній могилі коло Волі Володської. У похоронах взяло участь українське населення, яке своєю присутністю ще раз підтвердило свій кровний зв'язок з українськими повстанцями. Курінний капелян, о. Кадило, у супроводі хору відправив Панахиду, після якої кожний командир відділу коротким, вояцьким словом прощав поляглих бійців, товаришів зброї а цілий курінь — „почестю крісом" вшанував їх пам'ять. Коли засипували могилу, хор відспівав „Ой, там під лісом темним бором! . . ." Після того відділи розійшлись у свої оперативні терени.

Орест Городиський
бунг. Галицької Дивізії

Студентська Громада

В ТАБОРІ ПОЛОНЕНИХ У РІМІНІ — В ІТАЛІЇ

Організування Студентської Громади в таборі полонених ч. 4 в Беллярії, Італія, це заразом початок організованого життя в таборі, початок тої багатогранної праці, що її проведено в часі перебування кол. вояків 1 УД в Італії. Я не хочу твердити, що коли б не було Студентської Громади, то не було б і тої культурно-освітньої праці, не було б шкільництва, не було б преси, але правдою є, що якраз створення Студентської Громади стало поштовхом до дальшої праці. Провідні члени Студ. Громади активізували й інші ділянки життя, як прим. 2 перші курси: адміністративно-торговельний і технічний, який опісля перетворився в реґулярну технічну школу, яка стояла на дуже високому, як на таборові умовини, поземі під проводом інж. Монцібовича.

Так щасливо склалося, що наша Дивізія зберегла організованість і після капітуляції, що українські старшини старались разом з своїми вояками спільно ділити долю й недолю невідомого майбутнього, що авторитет старшини був втриманий аж до приходу за дроти до Беллярії, чи пізніше до Ріміні (правда, були тоді також і недоліки, але це інша тема). Після прибуття за дроти до Беллярії і після своєрідного психічного відпруження, почалось в першій мірі шукання своїх знайомих, рідних чи земляків. Вже під час етапів до Беллярії повіднаходили одні одних добрі знайомі, але аж опинившись за дротами. маючи доволі часу, велися довгі розмови з загальною темою „наші перспективи й що дальше". Не ламаючи військової дисципліни, яку так намагався зберегти полк. М. Крат, як тодішній український к-т табору в Беллярії і найвищий ступенем старшина (підвищений пізніше ген. Шандруком до ступеня генерала), назрівала конечність іншого поставлення роботи, до якої треба було б включити всіх охочих до праці, не звертаючи уваги на військові ступені, головно всіх тих, хто вже давніше, з переддивізійного часу, мав досвід у веденні культурно-освітньої праці.

По німецьких таборах полонених (в яких не перестерігалось за дротами давньої військової дисципліни), які були кругом нас, шкільництво, до викладів на університетському поземі включно, вже було в повному ході. А німцям не було трудно зробити це, бо це була їх

армія, яка капітулювала в Італії скоріше від офіційної капітуляції і на основі капітуляційної умови задержала ціле армійське устаткування, з бібліотеками включно, а також розпоряджала висококваліфікованими викладачами, яких у нас було обмаль.

В нашому таборі найперше почали діяти культурно-освітні реферати по полках, які підлягали культурно-освітньому референтові при „штабі" пполк. Мальця. Культ-освітніми референтами по полках були старшини і їхнім завданням було заповнити в якийсь спосіб час для вояків, а заразом подавати їм до відома деякі політичні вістки зі світу з бюлетенів, що їх передавала нашій к-ді англійська команда і які після перекладу й апробати (?!) тих вісток культ-освітнім референтом „штабу" пполк. Мальцем, подавано до відома воякам по полках і куренях. Та праця не мала поважніших успіхів, бо не все можна було знайти серед молодших старшин відповідних людей, що мали б охоту і досвід займатись культ-освітньою працею та ще й до того в таких вийняткових обставинах.

Пізніше, коли до праці втягнено людей з деяким досвідом з минулого (не виключно старшин) і переведено відповідну децентралізацію, праця по полках наладналась.

Наш табір складався з 5 полків: піхотного, гарматного, технічного й запасового, санітарного відділу, штабової сотні й поліції. Пізніше, вже в Ріміні, створено для потреб табору ще менші підвідділи, як робітнича й варстатна сотні, курінь молоді, а стан т. зв. штабу розрісся через включення до штабової сотні хору „А", редакцій і ще декого зі спеціяльним завданням.

Хоч дуже багато нашої середньошкільної й університетської молоді попали під Броди й там пропали, все ж в таборі знайшлось ще досить гімназійних учнів, абсольвентів і студентів університету. Якраз ці дві останні групи колишніх вояків почали особливо призадумуватись над своїм майбутнім, бо хоч ми не були ще цілком певні, що нас не видадуть большевикам, то після нав'язання контакту з Римом, головно з И. Е. єпископом Іваном Бучком, ми заспокоїлись і почали думати „що далі". Адже в полоні ми не могли вічно сидіти, а опинившись на чужині ми знали, що нам ніхто нічого даром не дасть. треба буде працювати, ото-ж слід кінчати студії, щоб можна було навіть серед чужих працювати у своїй спеціяльности (що й пізніше здійснилося).

Серед студентів переважали головно студенти початкових семестрів, хоч і не бракувало слухачів вищих семестрів. Ідея створення Студентської Громади, чи взагалі організації, яка зайнялась би якимсь

плянуванням для тих студентів, що мали поважне бажання продовжувати студії, ставала щораз актуальніша після нав'язання контакту з Українським Допомоговим Комітетом під проводом Й. Е. єпископа І. Бучка. Інформації духовників про життя українців в Німеччині й Австрії, хоч і скупі, все ж не були песимістичні. Вони то поруч із свідомістю, що побут в таборі одного дня скінчиться, додавали поштовху до плянової підготови до життя в майбутньому.

Вже від першого дня нашого побуту в таборі поодинокі таборовики почали вивчати англійську мову. Вивчання англійської мови було першим виявом охоти до науки. Було кілька щасливців, що мали підручники англійської мови (Коваль, Федюк) і від них пішли у відписах перші лекції. Коли зацікавлення навчанням зростало, к-да табору вже в самому початку його існування в Белларії випустила циклостилевим способом у мінімальній скількості (ок. 100 прим., через брак паперу) підручник-самоучок англійської мови. Вже в скорому часі, після нав'язання проводом Студентської Громади контакту з українцями з II польського корпусу, одержали ми від них польські самоучки до навчання англійської мови, що дало змогу більшій скількості охочих вивчати її. Поруч англійської мови дехто вивчив також італійську мову, без труднощів володів нею і читав книжки.

Брак паперу сильно відчувався в таборі, тому кожний найменший клаптик паперу використовувалось для научних потреб. треба було мати протекцію у кухарів чи харчових референтів, щоб одержати етикети з американських консерв. Папір з консервових етикет годився для тієї цілі, бо був твердий.

Першою просьбою студентів до отців у Римі (о. д-р М. Ваврик і о. д-р І. Біланич) було — прислати папір до писання. Були деякі щасливці в таборі, які мали трохи українських книжок (прим. „Історію Української Еміґрації" — С. Наріжного, поділено по аркушах і в той спосіб читало її одночасно кілька осіб). Звичайно треба було мати велике довір'я у власника книжки, щоб її позичити. З моментом нав'язання ближчого контакту з німецькою головною к-дою одержали ми мінімальну скількість німецьких шкільних підручників, які опісля стали основою для викладачів на різних курсах.

Все це можна назвати психологічною підготовкою до створення Студентської Громади. Розмови на цю тему напевне велися між колишніми студентами, однак ближчих даних про це не знаю. До мене звернулись були з суґестією створення Студентської Громади 31 липня 1945 після гутірки з підстаршинами брати Кришталовичі — оба

з 1-ого полку. Старший Кришталович був на рік молодший від мене в станиславівській гімназії.

Ми були однозгідні в потребі створення Студентської Громади, з чим поділився також Кришталович з моїм шкільним товаришем хор. Романом Припханом, старшиною з 1-ого полку.

Отож дату 31 липня 1945 можна прийняти як започаткування реальних заходів щодо створення Студентської Громади в таборі Ріміні. Після згаданих розмов почались наради між к. студентами-товаришами в цілому таборі.

Ініціяторами стали: хор. В. Маслій, хор. Р. Гавриляк, хор. Р. Смулка, хор. Р. Припхан і автор цих рядків.

Тому, що в таборі існувала ще строга військова дисципліна, яку, як згадано, старався вдержувати полк. М. Крат, для реалізації нашого задуму треба було передусім апробати к-та табору полк. М. Крата.

В четвер 2 серпня 1945 р. відбулась виміна думок про задумане діло між хор. Р. Гавриляком, хор. Маслієм і автором цих рядків. Ствердили ми, що залишаючи на боці поголоски про скору війну між західніми аліянтами й большевиками, про скорий переїзд на інші місця, та не звертаючи уваги на працю большевицької репатріяційної комісії, яка за всяку ціну хоче нас „ущасливити" поворотом на „родіну" ми, студенти, мусимо щось робити, щоб не поринути в безділлі і апатії.

Маючи велике довір'я, як до приятеля молоді, д-ра Б. Рака, пішли ми втрійку до нього й представили наш плян. Б. Рак піддержав вповні нашу ініціятиву, заохотив до праці та приобіцяв свою підтримку, якщо б нам її було треба. Воно скріпило нас у нашій постанові організувати студентів.

Ми рішили на пропозицію д-ра Рака зредаґувати від Ініціятивної Групи відповідне письмо до Українського Комітету в Інсбруці (бо, згідно з інформаціями, там мало бути багато студентів, які були зорганізовані у власній Студентській Громаді) та до Українського Допомогового Комітету у Римі.

Листи до Інсбрука за підписами хор. Р. Гавриляка, дес. Р. Кришталовича і автора цих рядків вислали ми за посередництвом отців з Риму. Як ми згодом довідались, лист до Інсбрука дійшов, однак відповіді ми ніколи не одержали.

Після розмови з д-ром Раком вдалося нам одержати дозвіл на розмову з полк. М. Кратом. На розмову пішло нас двох, хор. Р. Гавриляк і я. Полк. М. Крат вислухав нас, похвалив нашу ініціятиву та дав дозвіл на створення Студентської Громади. Просив тільки не ро-

бити ніякої політики (внутрішньо-української) та узгіднювати свою дію з його розпорядками, що ми йому приобіцяли.

Тепер треба було скликати Загальні Збори. До праці Ініціятивної Групи приступили ще хор. Барабаш, хор. Марків та ст. дес. І. Костельник. Наша Ініціятивна Група попросила д-ра Б. Левицького і м-ра О. Стеткевича скласти для нашої Студентської Громади статут, щоб його пред'явити на Загальних Зборах, що ми їх скликали на 7 серпня 1945 р. Студент мед. Мартюк погодився виготовити на Загальні Збори відповідну доповідь.

У вівторок 7 серпня 1945, точно о год. 2-ій пополудні у великому шатрі напроти „штабу" відбулись Основуючі Загальні Збори Студентської Громади. Присутніх було коло 800 к.вояків, між ними однаково к. студенти як і гімназійні абсольвенти.

Сонце немилосерно пражило. На Загальні Збори почались сходитись учасники без сорочок, босі, в коротких штанах. Обсмалені тіла, познаки безнадійности і втоми малювались на обличчях, — не було того безжурного, веселого гумору, який питоменний всім Студентським Зборам на волі. Брак достаточної скількости харчу, вплив гарячого італійського літа, туга за рідними й непевність завтрішнього дня — все це клало свою печатку на обличчях учасників.

Від Ініціятивної Групи відкрив Основуючі Загальні Збори хор. Д. Маслій, який коротко з'ясував справу та наші можливості праці. В своєму слові привітав присутнього к-та табору полк. Крата, подякував панам Ракові, Левицькому і Стеткевичеві за виявлену поміч, як також всім членам Ініціятивної Групи за переведену працю.

Полк. М. Крат в короткому вояцькому слові підкреслив, що студенти все й всюди були і є рушійною силою, бажав нам якнайбільше успіхів в нашій праці, щоб здійснились мрії студентів закінчити студії і бути корисними для своєї спільноти. Після свого слова відійшов, щоб ми почувались свобідніше.

Доповідь студ. Мартюка була коротка і після неї майже ніякої дискусії не було.

Від Ініціятивної Групи була запропонована листа з кандидатами до Управи яку прийнято без змін.

І шабля й булава з бунчуками і горностаєва керея, поляжуть колись поруч із мертвими кістками.

(Народня приказка)

ХРОНІКА ТА ІНФОРМАЦІЯ

Об'єднання б. Вояків Українців в Америці

З діяльности Головної Управи

Як уже повідомлялось у числі 1 за біжучий рік „Вістей Комбатанта", 5 березня ц. р. відбулось у Філядельфії засідання Головної Управи ОбВУА, на якому були приявні такі особи: Й. Вишневецький, П. Калиновський, Каплистий, І. Кедрин, д-р І. Козак, Лютий-Лютенко, І. Остап'як, П. Постолюк, д-р Рибак і О. Сарахман. Проводив у заступництві недужого д-ра В. Галана — д-р І. Козак.

Відчитано протокол останнього засідання Головної Управи і поінформовано про нараду в Ню Йорку в справі дальшого видавання „Вістей Комбатанта" з 26 січня ц. р. **Дир. І. Поритко** склав звідомлення від імені Президії, при чому заторкнув такі справи: Переведено Листопадову збірку, з якої ще нема остаточних звітів, — все ж, до дня засідання вплинуло дол. 8.309.23. В касі Суспільної Служби Комбатантів є 22.259.32 готівки. Зрушено з місця справу будови Дому Ветеранів. чи пак для старших віком осіб. Є добрі вигляди на постання такого дому у Філядельфії заходами ЗУАДК-ту. С дуже добрі відгуки на розісланий в цій справі запитник до всіх колишніх вояків. ОбВУА включилося активно в плян святкування 50-річчя вимаршу в поле Українських Січових Стрільців. Між Головною Управою і Відділами настав живіший зв'язок.

Розглянено справу внесення до Головної Управи від комбатантської організації **Українське Вільне Козацтво** та, після ствердження, що його члени є льояльними й активними членами ОбВУА, рішено одноголосно признати тій організації автономні права в рамцях ОбВУА, згідно з статутом ОбВУА.

У Фініксі, Арізона, зорганізувався новий малий Відділ ОбВУА, що його головою став **Павло Поліщук;** секретарем є **Іван Білецький,** скарбником **Василь Савицький.**

Скарбник Головної Управи **Й. Вишневецький** склав фінансовий звіт, ствердивши знову дві головні болячки в цій ділянці: велике заборження Відділів і заморожений фонд 650 дол. в нерозпроданій надзвичайно цінній військово-історичній книжці д-ра Матвія Стахова.

Д-р М. Рибак склав звіт від Крайової Ради Воєнного Хреста. **І. Кедрин** і **П. Постолюк** звітували про редакційно-видавничий та фінансовий аспекти „Вістей Комбатанта". Вирішено ще низку актуальних справ, між якими — доручено Суспільній Службі Комбатанта зайнятися справою допомоги одному високому колишньому старшині у старшому віці, який опинився у важкій матеріяльній ситуації.

З життя Відділів ОбВУА

НЮ ЙОРК, Н. Й.

ЗАГАЛЬНА ДІЯЛЬНІСТЬ І РІЧНІ ЗБОРИ

За час від останнього звідомлення з діяльности, що було надруковане у числі 1 „Вістей Комбатанта" за 1964 рік, діяльність Нюйоркського Відділу ОбВУА позначилася ось так:

Дня 29 лютого ц. р. відбулися черґові місячні сходини членів з доповіддю культурно-освітнього референта Відділу, ред. Івана Кедрина-Рудницького на тему „Сучасне політичне положення в ЗДА і у світі". Після доповіді проходила оживлена дискусія, в якій взяли участь численно зібрані комбатанти і гості.

13 березня ц. р. члени Відділу під проводом голови д-ра І. Козака віддали останню побратимську послугу померлому Побратимові, св. п. Миколі Чопикові своєю приявністю на Панахиді за його душу, що була відслужена в похоронному домі П. Яреми. Після Панахиди голова Відділу виголосив прощальну промову.

15 березня ц. р. голова Відділу репрезентував Відділ та промовляв від його імені на посвяченні курінного прапору 9-го куреня Уладу Пластунів Юнаків.

21 березня ц. р. деякі члени Відділу під проводом голови і його заступника були приявні на 6-му З'їзді Делеґатів Об'єднання Прихильників Української Народньої Республіки, при чому голова склав відповідне привітання від Відділу.

7 квітня ц. р. представники Відділу, генштабу ген.-хор. Аркадій Валійський та д-р Сава Никифоряк віддали останню пошану тлінним останкам померлого генерала армії ЗДА Даґлеса МекАртура, що були зложені в арморі 7-го полку в Ню Йорку.

Звичайні Загальні Збори Відділу відбулися 18-го квітня 1964 р. в приміщенні Українського Народного Дому в Ню Йорку, при участі 30 членів. Збори відкрив уступаючий голова Відділу д-р Іван Козак, який зараз же після цього прочитав імена та прізвища померлих на протязі звітного року Побратимів, членів та не-членів Відділу, а приявні віддали їм пошану вставанням з місць та однохвилинною мовчанкою. Відтак обрано Президію Зборів в такому складі: д-р Сава Никифор — голова, Ілля Варчак — заступник голови та інж. Юрій Тамарський — секретар. За уступаючу Управу звітував першим голова д-р Іван Козак. Він завважив передусім, що очолює Відділ вже повних 11 років. Переходячи до властивого звітування, голова заявив, що чисельний стан Відділу налічує 94 членів. На протязі звітного періоду померли 5 членів, виступили з організації 2, вибули внаслідку виїзду 5, прийнято нових 5. Відділ влаштував 8 місячних сходин, в тому 5 з доповідями. Голова звітував подрібно про сходини й іншу діяльність Відділу, про що була мова у попередніх числах „В. К."

Уступаюча Управа відбула 5 засідань, на яких прийнято нових членів та поладнано інші справи. Голова репрезентував Відділ у 32 випадках на різних академіях, з'їздах, панахидах тощо та виголосив при цьому промови і привіти. Репрезентаційні чинності виконав у декількох випадках заступник голови, генштабу ген.-хор. А. Валійський. Як референт Суспільної Опіки голова зорганізував і перевів традиційну Листопадову Збірку на Дар Українському Воєнному Інвалідові, а саме в рр. 1962-63 та 1963-64. Перша з них принесла $ 1.485, а друга ще не закінчена, досі $ 1.633. З членів Відділу на збіркову листу найбільшу суму $ 70.00 зібрав ген. А. Валійський, а наступну щодо висоти суму $ 60.30 — побр. Григорій Салюк, який виявив при цьому велику

ревність. Рекордову суму $ 106.00 зібрав п. Антін Патер з Ню Йорку, який не є б. вояком, одначе кожного року помагає Відділові.

Звітуючий голова брав участь також у праці інших організацій, м. і. він очолює Комітет Пам'ятника Шевченкові на місто Ню Йорк, який вже виконав та перевиконав встановлену збіркову квоту 30.000 долярів.

Діючий організаційний референт д-р Осип Волощук звітував, що він приєднав одного нового члена.

Культурно - освітній референт, ред. Іван Кедрин-Рудницький був перешкоджений, зате передав письмове звідомлення. В ньому наведено, що Відділ влаштував у звітному році такі місячні сходини, получені з доповідями: 11 травня 1963 з доповіддю полк. І. Цапка „Перша Українська Військова Місія на Криму"; 22-го червня 1963 з доповіддю проф. Нестора Короля „Відновлення суверенности України внаслідку зречення престолу царем Миколою ІІ"; 28-го вересня 1963 з доповіддю підполк. інж. Захара Івасишина „Чінґіс Хан, монгольська імперія, битва на Калці та її наслідки"; 12-го жовтня 1963 продовження цієї ж доповіді інж. Івасишина; 29-го лютого 1964 з доповіддю ред. Івана Кедрина „Сучасне політичне положення в ЗДА і у світі". Він заявив, що з кожним роком гіршають умовини праці та можливості добувати доповідачів для справді цікавих вечорів. У зв'язку з цим на останніх Загальних Зборах Військово - Історичного Інституту при НТШ запала постанова, щоб доповіді цього Інституту влаштовувати спільно з Відділом ОбВУА, одначе директор Інституту згаданої постанови досі не виконав.

Згідно зі звідомленням скарбника, сот. Івана Винника, Відділ мав у звітному році прибутків в сумі $ 461.33 та витрат в сумі $ 385.35. Сальдо з днем Зборів становить $ 75.98. — Дещо більша сума прибутків постала через те, що Управа Відділу, згідно з постановою попередніх Загальних Зборів, вислала пригадки всім тим членам, які довгують членські внески, у висліді чого більшість з них вирівняла свої борги.

На пропозицію Контрольної Комісії, за яку звітував полк. Богун де Ляре, Збори уділили уступаючій Управі одноодушно абсолюторію з подякою за успішну працю.

Після того приступлено до вибору Керівних Органів. Найперше обрано через аклямацію на голову та референта Суспільної Опіки сот. д-ра Івана Козака, який остаточно внаслідку наполегливих налягань предсідника та інших учасників Зборів вибір прийняв. Заступником голови обрано також через аклямацію генштабу ген.-хор. Аркадія Валійського. Відтак обрано однодушно: секретарем сот. інж. Юрія Тамарського, організаційним референтом пор. д-ра Осипа Волощука та заступником пор. Василя Фарміґу, культурно-освітним референтом ред. Івана Кедрина-Рудницького, скарбником сот. Івана Винника та членами Управи без функцій: сот. інж. Івана Мирошниченка та пор. д-ра Миколу Галія. До Контрольної Комісії були обрані та переобрані: ген.-полк. Олександер Загродський, як голова, — полк. Жорж Богун де Ляре, як заступник голови, — інж. Олександер Гладишовський, д-р Іван Рижій, як члени та підполк. інж. Захар Івасишин, як заступник члена. До Товариського Суду переобрано: проф. Михайла Лисогора, як голову, чет. д-ра Степана Ріпецького і майора Кузьму Марущака, як членів та інж. Олександра Бойка, як заступника члена.

При останній точці порядку нарад на внесення сот. І. Винника рішено на майбутнє занехати купівлю похоронних вінків, а зате придбати Відділові організаційний прапор, якого він не має, та виставляти його кожночасно при труні померлих побратимів. Цю пропозицію схвалено однодушно. Водночас схвалено

постанову. щоб для придбання коштів на купівлю прапора перевести окрему збірку, яку започатковано таки зараз же на Зборах. Щоб побільшити прибутки Відділу, Збори доручили Управі влаштовувати бодай 2 товариські вечірки на рік.

Наприкінці Збори схвалили через акламацію вислати привітання і побажання ген.-полк. Олександрові Загродському, який все ще перебуває в лікарні, як також полк. Миколі Рибачукові, сот. Василеві Овсієнкові і пор. Дмитрові Самохвалові, які рівнож знаходяться у шпитальному лікуванні.

Збори закінчено відспіванням Національним Гимном.

І. К.

РОЧЕСТЕР, Н. Й.

РІЧНІ ЗАГАЛЬНІ ЗБОРИ

5 квітня 1964 відбулися у Рочестерському Відділі ОбВУА в домівці „Самопомочі" річні Загальні Збори в приявності 18-ох членів Відділу, трьох делегатів-гостей від Братства 1 УД УНА і 2-х делегатів-гостей від кол. Вояків УПА.

На початку Зборів приявні вшанували повстанням з місць померлих побратимів: Белея Івана, д-ра Петра Онуфрика, В. Павловича, Евстахія Кавча, Степана Грабара, Василя Петришина і Юрія Веселого. Крім того Збори вшанували пам'ять видатних колишніх вояків-громадян д-ра Никифора Гірняка і Северина Левицького. Сотник Ставничук відчитав молитву. Зборами проводила Президія: д-р Лев Рубінґер, як голова і М. Ставничук, як секретар.

Голова Відділу д-р Л. Рубінґер склав звіт, ствердивши, що діловий рік проминув для Відділу з позитивним балянсон, однаково морального, як матеріяльного характеру. Управа, яка вступила в обов'язки 7 травня 1963 року, відбула у звітному часі 6 засідань і двоє ширших сходин з нагоди історичних роковин 1 Листопада і 22 Січня. Крім цього члени Управи брали участь в різних ширших громадських імпрезах. Відділ нараховував з початком каденції нової Управи 42 члени. Все ж, багато членів фіґурували тільки у списках, не проявивши побратимської солідарности у праці. Про фінансові справи Відділу звітував скарбник П. Яріш, який ствердив, що майно Відділу вартує 1.303.45 дол., а рахунок оборотів виказав 717.22 дол. Позитивний звіт склав також секретар М. Ставничук, подавши подробиці діяльности Управи. Від Контрольної Комісії промовляв її секретар В. Кольцьо, який ствердив правильність рахункового ведення і поставив внесок на уділення абсолюторії Управі з висловленням їй подяки. У висліді дискусії переобрано давню Управу у такому складі:

Д-р Рубінґер Лев — голова, Бабюк Теодор — заступник, Ставничук Михайло, сотн. — секретар, Яріш Петро — скарбник, Богач Іван інж. — культ. референт. Максимів Дмитро — заступник, Жируха Микола — заступник.

Контрольна Комісія: д-р Капітан Дмитро, проф. Каліцінський Василь, Кольцьо Володимир — секретар.

Суд чести, товариський: радн. Зубрицький Петро, інж. Коцик Роман і Погорецький Ярослав.

Вістки про „ДІЯЛЬНІСТЬ ВІДДІЛУ ОбВУА У ФІЛЯДЕЛЬФІЇ" та про КУРІНЬ БРАТСТВА КАРПАТСЬКИХ СІЧОВИКІВ В ШИКАГО наспіли, на жаль, запізно, і появляться в наступному числі.

Братство кол. вояків 1 УД УНА

Вісті Крайової Управи Братства в ЗДА

ПОСВЯЧЕННЯ ПАМ'ЯТНИКА Т. ШЕВЧЕНКОВІ У ВАШИНГТОНІ

Дня 27-го червня 1964 українська громада в ЗДА переживатиме один із найбільших святочних днів у своєму існуванні — посвячення величавого пам'ятника Тарасові Шевченкові. Сподіване число учасників 100 тисяч.

Для Братства кол. Вояків 1 УД УНА припала почесна роля відповідати за організаційну сторінку переведення походу вулицями Вашинґтону та самого посвячення пам'ятника. Відповідальним за переведення цього завдання є Голова Головної Управи Братства інж. І. Скіра. З огляду на важливість завдання, яке перебрало на себе наше Братство прохаємо Управи Станиць точно й совісно виконувати всі зарядження інж. І. Скіри. Членство Братства на терені ЗДА повинно без вийнятків включитися в службу, якої вимагає від нас українська громада під сучасну пору.

20-ЛІТТЯ БОЮ ПІД БРОДАМИ

20 років тому 1 Українська Дивізія перейшла на брідських полях своє бойове хрещення та тисячами жертв дала доказ вірности ідеям свого народу. Для відмічення цієї річниці Станиці та Уповноважені Крайової Управи в міру своїх спроможностей, повинні влаштувати святочні імпрези.

ТОВАРИСЬКА ЗУСТРІЧ ДИВІЗІЙНИКІВ ЗДА Й КАНАДИ

Згідно з рішенням пленарного засідання керівних органів Братства, що відбулося 14-го березня ц. р. в Бофало, цьогорічна товариська зустріч дивізійників Канади й ЗДА відбудеться в часі Дня Праці (5, 6 й 7 вересня 1964 р.) біля Дітройту. Зустріч проходитиме під кличем відмічення 50-ліття вимаршу леґіону УСС та 20-ліття бою під Бродами. Відповідальною за організаційну сторінку зустрічі є Станиця Дітройт. У відповідному часі вийде в цій справі окремий обіжник Крайової Управи. Управи Станиць та Уповноважені Крайової Управи повинні завчасу докласти максимум зусиль, щоб наша товариська зустріч мала повний успіх. А це може статися тільки тоді, коли якнайбільше число кол. дивізійників візьме в ній участь.

З діяльности Станиць Братства 1 УД УНА

НЮ ЙОРК

ЗАСНУВАННЯ СТАНИЦІ

В дні 23 лютого 1964 відбулися основуючі сходини Станиці Ню Йорк, на яких вибрано Управу Станиці в такому складі: голова — м-р Л. Стеткевич, заступник голови — П. Виноградник, секретар — м-р Л. Вербенець, скарбник — Г. Яремчук, вільний член — В. Гриньох. Контрольна Комісія: Т. Монастирський, Є. Грановський, А. Гайдукевич.

Новообрана Станиця негайно приступила до праці та намітила ряд імпрез. В дні 19 квітня 1964. після Служби Божої, відбулося посвячення Прапору Станиці в церкві св. Юра в Ню Йорку при участі делегацій молодечих організацій Пласт й СУМА та сусідніх Станиць з прапорами, прошених гостей-кумів, дивізійників та громадянства. Акту посвячення доконали о. Соболь й о. Кулинич.

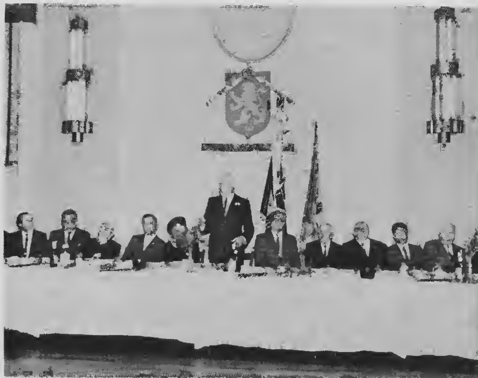
Опісля всі присутні перейшли до великої залі Українського Народного До-

му. За почесним столом засіли ген. П. Шандрук, п-і Є. Силенко, полк. Барвінський, представники Головної й Крайової Управ Братства та делегати братніх комбатантських, молодечих та громадських організацій, а при бічних столиках численні дивізійники та гості.

Святочну зустріч відкрив Голова Станиці м-р Л. Стеткевич, звітуючи ген. П. Шандрукові, програмою провадив д-р Б. Левицький. Головним промовцем був головнокомандуючий УНА ген. П. Шандрук, який пригадав приявним часи творення УНА і прочитав кілька цікавих документів з того часу. Далі вітали новозасновану Станицю, що пов'язала урочистість посвячення прапору з відзначенням 20-ліття постання 1-ої Української Дивізії, п-і Є. Силенко, представники Головної й Крайової Управ Братства, Відділи ОбВУА з Ню Йорку й Ню Гейвен, Об'єднання кол. Вояків УПА, Братство УСС, Пласт, СУМА, Станиці Братства Трентон, Нюарк і Ню Гейвен, Товариство Лікарів міста Ню Йорку й інші. Гості вписалися в пропам'ятну книгу та склали пожертви на фонд Станиці.

В мистецькій частині виступав хор ім. Митрополита Андрея Шептицького під фаховою орудою Р. Левицького, який по мистецьки виконав кілька вояцьких і дивізійних пісень. Зустріч пройшла в незвичайно товариському дусі.

БЕНКЕТ СТАНИЦІ БРАТСТВА 1 УД В У. Н. ДОМІ В НЮ ЙОРКУ

Від ліва: д-р Роман Осінчук, пполк. Ю. Лопатинський, д-р Іван Козак, інж. Е. Шипайло, пані С. Селенко, ген. шт. ген. Павло Шандрук, полк. Б. Барвінський, Осип Стеткевич, інж. Михайло Ліщинський, І. Ділай, М. Гальчак.

З життя Станиці Братства в Торонто

ВІДЗНАЧЕННЯ 20-ЛІТТЯ

Дивізійна громада в Торонто відзначила річницю 20-ліття створення 1-ої Української Дивізії УНА величавим бенкетом в дні 14 грудня 1963. Участь у бенкеті взяли всі українські організації й біля 300 дивізійників та гостей.

Головну промову виголосив почесний гість ген. Михайло Крат з Дітройту. В мистецькій частині виступали Віра Байрак, Антін Дербіш, Роксоляна Росляк, тріо „Доміно" під керуванням С. Гуміиловича, що відспівали кілька найновіших пісень композиціи С. Гуміиловича та Селепко Лавочка (В. Довганюк) „в цивілю" і його нерозлучний друг-опонент Саливон Глек (Ю. Бельський).

ЧАЙНИЙ ВЕЧІР — ВДАЛА ІМПРЕЗА

22 лютого 1964 Станиця зорганізувала для своїх членів „Чайний вечір", на який прийшло понад 60 осіб. Приявні провели приємний вечір і загальне бажання було, щоб такого роду імпрези переводити частіше.

СТРІЛЕЦЬКИЙ ГУРТОК

При Станиці п. Ю. Вільшинський є організатором стрілецького гуртка. Управа Станиці вже звернулася з проханням вживати стрільниці на одній з наших осель, а Пласт звернувся до нашого гуртка, щоб він зайнявся переведенням стрілецьких змагань між молодечими організаціями Торонта за трофей, що буде уфундований Краєвою Управою Братства 1 УД УНА.

ЗАГАЛЬНІ ЗБОРИ

Дня 29 березня 1964 р. в приміщенні церкви св. о. Николая в Торонто відбулися Загальні Річні Збори місцевої Станиці Братства кол. Вояків 1-ої Української Дивізії УНА.

Збори відкрив Голова Станиці С. Гуляк, вітаючи приявних членів Станиці та членів Краєвої Управи Братства на Канаду. Зборами провадив мґр. Б. Кальба. З приємністю приходиться ствердити, що збори колишніх військовиків були переведені в товариській ат-

Бенкет з нагоди відзначення 20-річчя існування 1 Дивізії УНА, в Торонті, Онтеріо, Канада, 14 грудня 1963 р.

мосфері та мали діловий характер. По вичерпанні усіх точок нарад, включно з виборами нової Управи Станиці — збори тривали всього дві години.

Самі звіти були незвичайно цікаві, вони віддзеркалювали працю, проведену Управою Станиці в минулому році й успіхи, які варта особливо підкреслити. Грошовий оборот Станиці вказує на те, що діяльність Управи мусіла бути незвичайно жива, річний оборот кругло 9.000.00 дол. Управа Станиці закінчила свою діяльність додатнім сальдом понад 1.000.00 дол. Врешті слід відмітити успіхи „залізного фонду" Станиці. На цьому фонді сьогодні вже близько 20 тисяч дол. Гроші ці ульоковані в українських підприємствах і приносять доходи, які є до розпорядження Управи Станиці Братства в Торонто згідно з приписами постанов правильника. Головою „залізного фонду" Станиці є М. Бігус. На цих же зборах приявні члени ухвалили уфундувати дві стипендії для українських студентів з доходів „залізного фонду". Для тої справи покликано окрему Комісію, яка вкоротці приступить до діяльности.

Нову Управу Станиці обрано в такому складі: С. Гуляк — голова, члени Управи: В. Верига, А. Бугель, І. Кушніренко, П. Кудла, І. Церковник, Р. Колісник, А. Чорній, М. Яцишин, Д. Бідяк, П. Гижка. Члени Контрольної Комісії: Б. Підгайний, М. Мельник, Б. Дусанівський.

Дивізійники міста Торонто мають підставу для того, щоб бути гордими з непересічних осягів й праці Управи Станиці Братства. Можна висловити надію, що ця праця продовжуватиметься надальше з посиленою піддержкою усіх дивізійників Торонта. **Присутній**

Учасники з'їзду дивізійників з нагоди святкування 20-річчя Дивізії, в Едмонтоні. Альберта, Канада, 12 жовтня 1963 р.

ЕДМОНТОН

РІК ПРАЦІ БРАТСТВА ДИВІЗІЙНИКІВ В ЕДМОНТОНІ

У неділю, 23 лютого ц. р. Станиця Братства колишніх Вояків 1-ої Дивізії УНА в Едмонтоні відбула свої звичайні річні Загальні Збори в залі УНД-у. Відкриваючи Збори, голова Станиці о. Є. Камінський провів молитву та привітав усіх присутніх членів. Вибрана президія зборів, інж. Ю. Чорнодоля — голова, М. Блавацький — секретар, проводила дальше діловими нарадами Загальних Зборів. Зі звітами за цілорічну працю Станиці й Управи Братства виступали: М. Кучер — секретар, Я. Цві-

кілевич — касієр, о. Є. Камінський — голова, інж. Ю. Чорнодоля за Контрольну Комісію. Короткі, військові звіти уступаючої Управи подали вичерпний перегляд цілорічної діяльности Станиці та Управи Братства. Станиця Братства в Едмонтоні нараховує 82 членів. Управа Станиці відбула 11 засідань. З проведеної праці слід відмітити вдалу Зустріч дивізійників західної Канади з приводу 20-річчя створення 1-ої Дивізії УНА.

Завдяки ініціятиві Управи, Станиця, у порозумінні з Крайовою Управою Братства колишніх Вояків 1-ої Дивізії УНА. поробила заздалегідь старання, щоб з приводу 20-річчя постання Дивізії відбути Зустріч дивізійників західної Канади. яка відбулася 12 і 13 жовтня 1963 р. в Едмонтоні. Докладний звіт про ту вдатну Зустріч був проголошений у „Вістях Комбатанта", ч. 1 за 1964 рік.

Вдатне відсвяткування Ювілею з приводу 20-річчя створення 1-ої Дивізії УНА помітно скріпило повагу і значення Станиці Братства колишніх Вояків Дивізії в Едмонтоні.

Після ділової дискусії та уділенні абсолюторії уступаючій Управі, обрано нову Управу Станиці Братства на 1964-65 рік у такому складі: В. Мацьків — голова, М. Блавацький — заступник голови, М. Кучер — секретар, Я. Цвікілевич — касир, М. Свистун — організаційний референт. Я. Бабій і М. Зубрицький — заступники організаційного референта, Б. Небожук — кольпортер. Д. Радьо, Р. Дринич, Р. Чучман, П. Саварин, П. Бойко і С. Максимюк — члени Управи. ДоКонтрольної Комісії вибрано: о. Є. Камінський, М. Павлеса і Ю. Чорнодоля.

Після обговорення деяких актуальних справ та заключних побажань, закінчено молитвою Загальні Збори Станиці.

Братство Українських Січових Стрільців

Вісті Головної Ради Братства УСС

Швидкими кроками наближаємося до золотого ювілею збройного виступу Леґіону УСС на боротьбу проти одвічного ворога України — Москви. Щораз частіше пригадує про це небуденне свято і наша преса. Під цю пору вже веде підготовчу працю створений Крайовий Ювілейний Комітет 50-річчя Українських Січових Стрільців на Америку, який — між іншим — ставить собі за завдання:

а) Виготовити та опублікувати в нашій пресі „Заклик до українського громадянства в справі святкування 50-річчя УСС".

б) Бути в контакті з іншими такими ж Крайовими Комітетами.

в) Координувати святкуваннями та давати місцевим Комітетам відповідний напрям, на терені ЗДА.

г) Допомогти придбати фонди на видання УСС-ів.

В деяких місцевостях ведуть вже підготовчу працю також зорганізовані місцеві Комітети, Комбатантські організації, об'єднані молодечі організації та інші, щоби гідно відзначити цю знаменну всеукраїнського значення подію.

1) У зв'язку з цим, були голоси деяких Станиць та окремих побратимів, щоби у цьому ювілейному 1964 році, організувати Ювілейний Зїзд УСС. У „Вістях Головної Ради Бр. УСС Ч: 9. під 3., була подана коротка інформація під наголовком: „З'їзд УСС в ювілейному 1964 році". На це прихильно відгукнулися деякі Станиці і Побратими. І це зрозуміле — бож стрінутися „старій войні", після 50-ти років, це не абияка радість. Спираючись на тих прихильних голосах та в порозумінні з побратимом Хомяком, Головна Рада постановляє:

а) З'їзд УСС відбудеться в днях 12 і 13 вересня 1964 року над озером „Лейк Джордж" Н. Й. Всі заплянованi імпрези в тому часі відбудуться на терені „Твін Бей Віллердж", власників побратима Степана Хомяка і його дружини п. Леонії.

б) Усі УСС-и, що зголосяться і будуть на З'їзді, одержують безплатно: нічліг, і харч, зате кожна особа, що не є УСС-ом, платить $ 7.50 денно, за побут, спання і прохарчування.

в) Гості можуть приїжджати вже в п'ятницю 11 вересня ц. р. вечером, але прохарчування починається від суботи 12 вересня.

г) Всі зголошення, а властиво листу присутніх на Зїзді, треба мати вже готову до кінця травня ц. р., щоб всім їм забезпечити нічліг і прохарчування.

ґ) Хто до того часу не буде зголошений, не може мати претензій до безплатного нічлігу і прохарчування.

д) В часі З'їзду можуть бути приявні також і незголошені, але не можуть користати з безплатного нічлігу, прохарчування і спорту.

На терені „Лейк Джордж" є 12 українських пансіонів чи мотелів нових еміґрантів, котрі разом мають коло 300 кімнат, отже з приміщенням учасників труднощів не буде.

Просимо познайомити з цим Побратимів та найдальше до 31 травня ц. р. надіслати иам список зголошених членів, що на той Зїзд прийдуть самі чи з членами своєї родини або з приятелями.

Склад Організаційного Комітету Зїзду УСС, повний список зголошених, програма та докладний ситуаційний плян, — положення місцевости, будуть подані в наступних числах „Вістей" Головної Ради Братства УСС.

При цій нагоді просимо подавати свої пропозиції і суґестії до програми Зїзду, який буде фільмований та залишиться тривалою пам'ятною золотого ювілею УСС-ів.

Досі зголосили свою участь в Зїзді члени Станиці в Філядельфії разом 22 особи.

На тому місці Головна Рада Братства УСС висловлює щиру подяку побр. С. Хомякові та його ВШан. Дружині Леонії, за товарисько-побратимський жест, пов'язаний з немалим трудом і значними коштами, бо віддають дармо приміщення, нічліг і прохарчування для всіх УСС-ів, учасників Зїзду.

2) Дня 27 березня 1964 року відбулося чергове засідання Головної Ради Братства в Ню Йорку.

З великим зацікавленням вислухали приявні звіти окремих комісій, особливо звіт голови Видавничої Комісії д-ра С. Ріпецького.

Перед нами є дві засадничі справи — говорив — а це: а) публікації б) виставка.

Відносно публікацій, то в Альманаху (ця назва може бути ще змінена і більше підхожа до цеї пропам'ятної книги), повинні знайтися:

а) Статті живучих ще УСС-ів.

б) Цінні статті — що торкаються УСС-ів — неживучих наших письменників, що були розкидані по різних навіть дрібних виданнях, з яких збереглося по одному чи по кілька примірників, а тепер є під розглядом Видавничої Комісії.

в) Статті з річників „Союзу Визволення України".

г) Документи стрілецької історії.

') Документи ілюстровані — образи, шкіци, фотознімки і т. п.

Д-р С. Ріпецький широко інформував про цілий ряд авторських статтей до Альманаха, що своєю формою і цікавим змістом стануть прикрасою нашої ювілейної книги.

Щодо виставки, то „Історично Архівна Комісія Братства УСС" зібрала вже багато матеріялів, які постійно поповнюються цінними посилками з Мюнхену. Самих фотознімок нараховується вже понад 1500 штук. Увесь цей багатий матеріял буде використаний на нашій виставці по більших скупченнях нашого поселення, — в часі ювілейного року УСС. Крім того, „Історично Архівна Комісія УСС' виготовляє картотеку УСС. Досі в картотеці зібрано 5000 імен УСС-ів, але в тій справі буде ще окреме письмо до всіх живучих ще УСС-ів.

3) Ювілейна відзнака без сумніву буде, але в тій справі побр. Л. Лепкий переговорює з артистом Я. Гніздовським.

4) Ювілейні поштові значки приготовляє окрема Комісія.

5) Тим, що цього не виконали, пригадуємо і просимо розрахуватися з збіркових лист.

6) Станиця в Шикаґо надіслала вже $ 225.00 і тепер $ 205.00 — разом $ 430.00.

7) В наступному числі „Вістей Гол. Ради" подаємо вислід збірки поодиноких Станиць.

8) „Крайовий Ювілейний Комітет 50-річчя УСС.

В першому числі журналу „Вісті Комбатанта" за 1964 рік, є поданий повний склад Крайового Ювілейного Комітету 50-річчя УСС. Тут подаємо склад його

Об'єднання кол. Вояків УПА

ГОЛОВНА УПРАВА ОБ'ЄДНАННЯ КОЛ. ВОЯКІВ УПА

Обіжник ч. 4

50-ЛІТНІЙ ЮВІЛЕЙ УКРАЇНСЬКИХ СІЧОВИХ СТРІЛЬЦІВ

Головна Управа Братства Українських Січових Стрільців скликала 26 січня 1964 року в Ню Йорку ширшу нараду комбатантських організацій для створення Ювілейного Комітету для вшанування 50-тиріччя УСС. Від імені Об'єднання кол. Вояків УПА брали участь в нарадах друзі Ю. Лопатинський та М. Озимко, які й увійшли до створеного Ювілейного Комітету.

Головна Управа Об'єднання кол. Вояків УПА звертається з закликом до Управ Станиць взяти активну участь у творенні таких Комітетів на місцях перебування Станиць.

Коли б відсвяткування цього Ювілею було влаштоване УККА або його клітинами, члени Об'єднання мають взяти участь у святі і таким чином спільно з іншими товариствами вшанувати 50-річчя вимаршу першої сотні УСС на фронт.

З життя Станиць ОКВ УПА

СТАНИЦЯ НЮ ЙОРК

ЗАГАЛЬНА ДІЯЛЬНІСТЬ

Члени Станиці Ню Йорк активні не лише на терені своєї Станиці, але також і на інших секторах суспільно-громадського життя. І так члени Станиці рік річно допомагають Станиці ОбВУА Ню Йорку у переведенні збірки на день Українського Інваліда, як рівнож беруть участь у збірці на могили по полеглих українських вояках, що її рік річно переводить на Зелені Свята товариство „Броди-Лев". Крім цього члени Станиці беруть активну участь у видавництві військового журналу „Вісті Комбатанта" та є діяльні на форумі студентських товариств Америки. Не бракує також членів Станиці в рядах Організації Оборони Лемківщини.

7 березня цього року Станиця Ню Йорк спільно із Станицею Філядельфія влаштували Святочні Сходини для вшанування смерти сл. пам. ген. Т. Чупринки - Шухевича, Головного Командира УПА, та 20-річчя від створення Української Головної Визвольної Ради. На сходинах, що відбулись в одній із заль Українського Народного Дому, було присутніх 45 осіб. В програмі сходин був доклад ред. Б. Кравцева, в якому він змалював постать сл. п. Генерала, як військовика, державного мужа та голову Генерального Секретаріяту Української Головної Визвольної Ради. В дальшому молода піяністка панна Мар-

---

Президії. Голова: Д-р Володимир Ґалан, заступники голови: інж. Іван Скіра, Олена Лотоцька, Микола Грицковян. Богдан Футей, секретарі: Василь Заброцький, Евген Гановський, скарбник: Юрій Лопатинський. Осідком Крайового Комітету є Філядельфія. Адреса: 5020 Норт Олд Йорк стр. Філядельфія 41, Па.

9) Одночасно інформуємо, що на терені міста Філядельфії організувався місцевий Ювілейний Комітет 50-річчя УСС, який очолює знаний громадський діяч д-р М. Ценко.

10) Про постання місцевих Ювілейних Комітетів, просимо інформувати Головну Раду Братства УСС.

та Чапельська відіграла 4-ту сонату Бетовена та марш Прокофьєва, а пані Ярослава Саламаха віддеклямувала твір Синаші під наголовком „Лист у Простір", що був видрукований у підпільнім виданні „На чатах".

19 квітня цього року Станиця Ню Йорк брала участь у посвяченні прапора Станиці 1 УД УНА Броди-Лев. Станицю репрезентували друзі І. Дмитрик та Ю. Лопатинський, який в імені Головної Управи Об'єднання кол. Вояків УПА привітав Станицю Броди-Лев з їхнім святом.

СТАНИЦЯ КЛІВЛЕНД

ЗАГАЛЬНІ ЗБОРИ

Дня 11 січня ц. р. члени Станиці Об'єднання кол. Вояків УПА в Клівленді відбули Загальні Збори, на яких вибрано нову Управу: О. Ґереґа — голова, В. Пирка — секретар, Т. Гайдук — скарбник, І. Деревяник — Контрольна Комісія. Дотеперішній голова д. С. Кіхтан виїхав до Тексасу.

Крім вибору Управи Станиці присутні обговорили можливості допомоги у праці нашого Відділу УКК. Неполадки у нашій громаді утруднюють працю Відділу УКК, тому члени Станиці рішили помагати тій загальноукраїнській установі у всіх її акціях.

Дальше обговорено цьогорічну „Коляду". Щороку члени Станиці йдуть колядувати до кожної української хати, щоб зібрати фонди на допомогу колишнім друзям зброї, вдовам, їхнім дітям. Ця справа з кожним роком набирає більших розмірів, збільшується число прохаючих допомоги. Вертаються із заслання колишні повстанці із знищеним здоров'ям, вертаються їхні жінки. Виходять з тюрем із підірваним здоров'ям, з пашпортами, на яких зазначено, що це колишні вояки УПА. Знайти працю з таким пашпортом майже неможливо, а вже лікуватись — нізвідки. Залишились нечисленні побратими в Европі, є вже могили, якими треба піклуватись. Очі всіх звернені на нас. Брали члени Станиці участь у „Листопадовій Збірці", ходили колядувати.

На сходинах виринуло питання — хто буде турбуватись тими справами, як ми постаріємось.

Дня 14 березня ц. р. відбулись Святочні Сходини членів Станиці, для відзначення річниці смерти сл. п. ген. Тараса Чупринки та 20-річчя створення підпільного, революційного проводу Української Головної Визвольної Ради.

Друг Ґереґа змалював дії сл. п. Романа Шухевича, як Генерального Секретаря УГВР — Лозовського, головного командира УПА — ген. Тараса Чупринку та як Голову Проводу ОУН в Україні — Тура. Всі ці три елементи складаються на цілість в боротьбі українського визвольного підпілля, і у всіх трьох найвище становище займав сл. п. Роман Шухевич.

Спомини про членів УГВР, зверхників т. зв. Закерзоння, друга Стяга-Старуха та Ореста-Онишкевича сказали кол. повстанці І. Деревяник і В. Пирка.

Заходом членів Станиці у церквах відслужено Панахиду по сл. п. ген. Т. Чупринці та за всіх поляглих борців.

Нарада у справі спільного журналу для всіх наших комбатантських організацій в ЗДА й Канаді

30 квітня ц. р. відбулась у Філядельфії нарада, в якій взяли участь такі колишні вояки: д-р **В. Ґалан**, голова Головної Управи ОбВУА. — **інж. І. Скіра**, голова Головної Управи Братства кол. вояків І УД УНА, — **І. Порятко**, голова Головної Ради Братства УСС, члени Головної Управи ОбВУА **І. Кедрин-Рудницький і М. Савчин**, голова філядельфійського Відділу ОбВУА **М. Алексевич**, члени Гол. Управи Братства УСС **А. Кігічак** і **П. Постолюк** і член Гол. Братства 1 УД УНА інж. **Б. Артимишин**. Приявним був також ініціятор тієї наради — **майор Б. Панчук** з Монтреалу, Канада, генеральний секретар Союзу Українських Канадійських Вояків. Проводив д-р **В. Ґалан**, який представив і привітав майора Б. Панчука, згадавши про тісну співпрацю з ним в перших післявоєнних роках в Европі у ділі несення допомоги українським втікачам.

Майор Б. Панчук накреслив сумний, але дуже реалістичний образ відносин у світі українських комбатантів на американському континенті. Роки 1965-1970 — це переломова доба: у цих роках відійде у вічність багато живих свідків визвольної війни та більшість піонерів із давньої іміграції. Таким чином порветься живий зв'язок з українською визвольною війною. Водночас значно збільшать-

Учасники ділової наради за вечерою у Філядельфії 30 квітня ц. р. в справі створення центрального військово-історичного журналу. Від ліва сидять: І. Кедрин-Рудницький, майор Б. Панчук, д-р В. Ґалан, І. Порятко, П. Постолюк. Стоять від ліва: А. Кігічак, І. Скіра, М. Савчин, М. Алексевич. (Б. Артемишин — робив світлину).

ся ряди засимільованих до англомовного моря українців молодшого покоління в ЗДА і Канаді. В цій критичній хвилині саме колишні українські вояки всіх армій повинні мобілізувати живі сили. В канадійській армії було коло 40.000 українців, в американській коло 60.000. Де вони, чому бодай їхню частину не зорганізувати і не пов'язати тісніше з молодшими колишніми вояками-українцями формацій, що постали на українських землях?! Майор Б. Панчук поставив за конкретну найближчу ціль — перетворення „Вістей Комбатанта" на двомовний журнал побільшеного формату, як орган також Союзу Українських Канадійських Ветеранів і Американсько-українських ветеранів 2-ої світової війни. Майор Панчук поінформував приявних про свої розмови з деякими видатними діячами Американсько-українських ветеранів на цю тему.

Після вислухання у принципі позитивних відповідей **д-ра В. Ґалана і ред. І. Кедрина майор Б. Панчук** заявив, що справу передасть на вирішення централі своєї комбатантської організації у Вінніпеґу. Після того, як у дискусії над практичним здійсненням проєкту Б. Панчука забирали ще слово **І. Поритко** і **П. Постолюк,** — на внесення **інж. І. Скіри** рішено покликати до життя Комісію у такому складі: **д-р В. Ґалан** і **І. Скіра** — від колишніх вояків українських формацій, — **Б. Панчук** і **А. Яримович** — від Українських Канадійських Ветеранів та два делеґати від Американсько-українських Ветеранів 2-ої світової війни. Говорено ще про можливості скомасування всіх існуючих українських військових музеїв, про уладжування спільних з'їздів та про обмін делеґатами на регіональні комбатантські з'їзди.

Всі приявні винесли з тієї наради якнайкраще враження — започаткування діла, яке у випадку успіху може причинитись до створення нового активного і творчого українського центру в Америці й Канаді.

ЗА ОБ'ЄДНАННЯ КОМБАТАНТІВ

Звернення до Українських Ветеранських Організацій і всіх бувших вояків в Канаді й Америці

Січня 18, 1964

Дорогі побратими,

Всі ветеранські організації бувших вояків відмінні від кожного роду інших світських організацій, хоч би тим, що нових членів не можна набути нормальним приростом і вихованням, бо щоб бути членом — треба мати за собою військову службу. Значить, що реально говорячи, кожна ветеранська організація засуджена на загибіль, коли нема нової війни. Ми всі війни не хочемо. Але не хочемо також, щоби наші організації бодай за нашого часу завмирали.

Єдина ґарантія на продовження життя ветеранської організації це тісна співпраця, а то і з'єднання чи федерація.

Союз Українських Канадійських Ветеранів (СУКВ) мав свій початок в минулій світовій війні, коли постав в Анґлії, за ініціятивою самих вояків в Канадійських Збройних силах: Союз Українських Канадійських Вояків (СУКВ) За Морем.

По закінченню війни СУКВ вступив в Комітет Українців Канади, як шоста складова організація все-канадійського масштабу. В протязі кількох років ми мали по цілій Канаді коло 20 відділів, які разом нараховували понад 5000 членів. Під час війни через Союз Вояків і наш військовий клюб в Лондоні (кантину) перейшло від 20 до 30 тисяч вояків. Виглядало б, що на цьому ґрунті можна будувати. Сьогодні маємо в Канаді шість українських відділів Канадійського Королівського Легіону (Едмонтон, Вінніпеґ, Торонто, Гемилтон, Ст. Кетеренс і Монтреал), які разом нараховують понад 2000 членів, і буде кількасот „диких", поодиноких членів, які індивідуально або маленькими гуртками ще вважають себе складовою частиною СУКВ. Але навіть згадані українські відділи Легіону вже не так ставляться до питання „з'єднання", як давніше. Втонувши в місцеві справи цілком льокального характеру і маючи власне приміщення, вони почуваються далекі одні від одних. З Едмонтону до Монтреалу навіть на листа тяжко спромогтися.

Чи не можна нам усім знайти способу тіснішого об'єднання? Чи не можемо ми спромогтися хоч на один спільний двомовний журнал? Чи немає можливости хоч раз в кілька років з'їхатися МАСОВО? Можна. Але треба тільки хотіти. Просимо над цими питаннями застановитися і написати до нас.

За Домініяльну Управу СУКВ.
Б.Панчук Генеральний Секретар

Відозва

ДО УКРАЇНЦІВ У КАНАДІ ВЗАГАЛІ І УЧАСНИКІВ VII КОНҐРЕСУ УКРАЇНЦІВ КАНАДИ ЗОКРЕМА

Дорогі наші земляки! . .

В 1967-му році Канада святкуватиме сто-літній ювілей своєї державности. Українці були свідками і учасниками понад 75 років цієї державної історії — років найбільшого і найславнішого розвою і розросту цієї країни, бо перші наші іміґранти почали приїздити до Канади від 1891 року.

У першій світовій війні (1914-1918) тисячі українців Канади добровільно зголошувалися до активної військової служби у Збройних Силах Канади, хоч уряд, не знаючи нас, трактував більшість українців як небажаний, а то й ворожий елемент. В цій війні Пилип Коновал, який недавно помер в Оттаві, здобув найвище відзначення Брітанської Імперії — Хрест Вікторії (Victoria Cross) за геройство в боях проти німців на Західньому Фронті.

Від часу першого українця-поселенця в Канаді українці добровільно зі зброєю і в кожний можливий спосіб брали участь в обороні Канади, її державности, незалежности і всім нам улюбленої волі.

В другій світовій війні (1939-1945) в Канадійських Збройних Силах служило 40 до 50 тисяч канадійців українського роду (слово Бриґадіра Трудо), а около 10,000 їх були охоплені списками СОЮЗУ УКРАЇНСЬКИХ КАНАДІЙСЬКИХ ВОЯКІВ (СУКВ-UCSA).

В Канаді є також десятки тисяч колишніх вояків (ветеранів) інших військових формацій (Армії УНР, Галицької Армії, УСС-си, Карпатські Січовики, УПА, I Українська Дивізія УНА, польської армії та інших союзних армій), які в той чи інший час, там де знаходилися і так, як могли, зі зброєю в руках служили в основному тим самим ідеалам волі, свободи, справедливости і демократії, якими вони живуть тепер у Канаді, будучи громадянами цієї всім нам любої прибраної Батьківщини.

Число всіх українців колишніх вояків (ветеранів) у Канаді точно устійнити тяжко без докладних дослідів, але на підставі провізорич-

них розшуків СОЮЗУ УКРАЇНСЬКИХ КАНАДІЙСЬКИХ ВЕТЕРАНІВ (СУКВ-UCVA) — це число доходить до 75, може й 100 тисяч.

З нагоди сто-ліття Канади і роковин, які Канада буде відзначувати, СОЮЗ УКРАЇНСЬКИХ КАНАДІЙСЬКИХ ВЕТЕРАНІВ приготовляє до видання ЗОЛОТУ КНИГУ, в якій буде СПИСОК (імена і адреси) всіх тих, які будьде і будьколи служили у збройних силах і тепер живуть у Канаді. Щоб допомогти нам цей список зібрати, Всеканадійська Рада Союзу Ветеранів звертається до всіх українців у Канаді, до всіх організацій, до церковних громад, до всіх священиків-настоятелів та всіх отців-парохів, до всіх Складових Організацій КУК і поодиноких їх Відділів, ЗІБРАТИ ПО ВСІХ ОКОЛИЦЯХ ІМЕНА І АДРЕСИ ТИХ, ЩО СЛУЖИЛИ У ЗБРОЙНИХ СИЛАХ І ПЕРЕСИЛАТИ ЇХ НА АДРЕСУ ГЕНЕРАЛЬНОГО СЕКРЕТАРЯ СУКВ:

UKRAINIAN CANADIAN VETERANS' ASSOCIATION
B. Panchuk — Secretary General
9061 — 12th Avenue, Ville St. Michel,
Montreal 38, Quebec.

Українську пресу просимо цю нашу відозву передрукувати і час від часу повторяти, щоб до 1967 ми могли почванитись не тільки словами, а точними іменами і адресами канадійців українського роду, які тепер живуть у Канаді, а були свого часу вояками з крісом в руках.

ВСЕКАНАДІЙСЬКА РАДА СОЮЗУ УКРАЇНСЬКИХ
КАНАДІЙСЬКИХ ВЕТЕРАНІВ (СУКВ-UCVA)

ОНТАРІО: С. Павлюк, Д. Базунко, Я. Погорецький, А. Лазарович, Ю. Романик і П. Смильський.
КВЕБЕК: Б. Панчук і В. Вікарчук.
САСКАЧЕВАН: П. Воробець і В. Юзик.
АЛБЕРТА: Б. Михалишин і Д. Мельник.
БРИТІШ КОЛЮМБІЯ: В. Еленяк і І. Трач.
МАНІТОБА: І. Карасевич, П. Окраїнець, П. Вах, І. Юзик, Н. Маланчук.

Військові новини

БУНДЕСВЕРА КУПУЄ КРІСИ

Норвезька преса подає, що Бундесвера (Німецька Федеральна Республіка) в короткому часі закупить в Норвегії 100 тисяч крісів типу Г3. Має бути складена відповідна умова на суму 60 мільйонів корон (34 міл. марок).

ШВИДКІСТЬ ЛІТАКІВ ЗБІЛЬШУЄТЬСЯ

Впродовж останніх 50 роках швидкість літаків збільшилася 16 разів. Стільки ж збільшився і тягар літаків. Але двигунова сила машин, потрібна до летів, зросла значно більше, бо коло 50 разів.

ВІЙСЬКОВІ НОВИНИ

Дії підводних човнів в часі останньої світової війни

Підводні човни були незвичайно успішним засобом боротьби на морі в часі другої світової війни, а їх роля в майбутньому напевне значно зросте з уваги на атомову енергію та ракетну зброю. Такої думки є різні публікації, що в останньому часі появилися на цю тему.

Німецький адмірал Деніц ще в році 1938 обчислив, що Німеччина мусить мати 300 підводних човнів, щоб успішно боротися з конвоями на Атлянтику, з того одна третина підводних човнів мусіла знаходитися в районах воєнних дій. В році 1939 німецька підводна фльота мала 54 підводні човни, в р. 1940 — 56, в р. 1941 — 158, в р. 1942 — 333, в р. 1943 — 425, в р. 1944 — 459, в р. 1945 — 450 підводних човнів. Впродовж другої світової війни в Німеччині збудовано і передано до служби 1131 підводних човнів а беручи під увагу одиниці збудовані перед війною — то 1180 підводних човнів. Крім того в різних періодах війни німці здобули і використали 61 підводних човнів інших держав. З 42 міліонів брутто реґістрових тон торговельної фльоти союзних держав — 21.5 міл. брт. було затоплено, що становило 50% початкового тонажу, або 25% цілого тонажу Німецька воєнна фльота мала 47 підводних човнів, з яких кожний затопив або ушкодив кораблі з загальним тонажем понад 100 тисяч брт.

У хвилині вибуху другої світової війни англійці мали 38 підводних човнів готових до воєнних дій (в базах метрополії — 16, на Середземному морі — 9, в районі Сінґапуру — 13). В часі другої світової війни для англійської фльоти збудовано 165 підводних човнів. не беручи до уваги ліліпутних одиниць. Крім того в рамах англійської воєнної фльоти діяли 60 підводних човнів союзних і невтральних держав. В бойових діях загинуло 76 підводних човнів. Англійська воєнна фльота мала 20 підводних човнів. що з них кожний затопив ворожі кораблі загального тонажу около 100 тисяч брт. В часі останньої війни англійські підводні човни довершили 1671 атак, з яких 770 було удачних (46%). В часі тих атак вистрілено 5121 торпед, а трапили у ціль лише 1040 торпед, тобто 20%.

На початку останньої війни італійська воєнна фльота мала 115 підводних човнів, що становило 15.5% у відношенні до тонажу всієї воєнної фльоти. Проте результати дій італійської воєнної фльоти — скромні. Від початку війни до вересня 1943 р. італійські підводні човни затопили на Атлянтику і на Середземному морі тільки 94 ворожі кораблі загальним тонажем 932.393 брт. Підчас війни італійці втратили 84 підводних човнів. тобто 53.8% загального стану підводних човнів.

Перед останньою війною Японія не присвячувала більшої уваги будові підводних човнів. При кінці 1941 р. японська воєнна фльота мала 63 підводні човни, а 23 були в будові. Зате Японія рішила була збудувати в часі війни 1300 ліліпутних підводних човнів. Вдійсності збудовано тільки 438. В часі війни японські

підводні човни затопили 147 ворожих кораблів загального тонажу 776 тисяч брт, а японські втрати були 130 підводних човнів, тобто 67.7% їхньої загальної скількости.

На початку воєнних дій на Тихому Океані в р. 1941 ЗДА мали 112 підводних човнів. В часі війни в ЗДА збудовано 203 підводні човни. В часі війни ЗДА втратили 52 підводні човни, тобто 16.5% з загальної скількости. В часі війни американські підводні човни довершили 4112 торпедних атак, з яких 1152 (28%) було успішних. Вистрілено 14.730 торпед і затоплено 1152 японські кораблі загальним тонажем 4,868.584 брт.

СТАТИСТИКА ЛЮДСЬКИХ ВІЙСЬКОВИХ ВТРАТ

Офіційні, менш-більш вірогідні дані про втрати військ (але не про втрати в людях цивільного населення) в часі поодиноких кампаній і битв почали появлятися щойно в 17 віці. Вони не були певні, бо в 17-18 віках реєстровано докладно тільки втрати генералів. В часі наполеонських війн ця евіденція охопила теж втрати старшин, нижчих ранґою від генеральської. Щойно в 19 віці введено докладну евіденцію втрат теж рядового вояцтва. Загальні дані про військові втрати в цілій війні опубліковано вперше в історії по Кримській війні років 1853-56.

Згідно з обчисленнями — в 17 віці у війнах згинуло і померло коло 3 мільйони вояків, а в 18 віці — понад 5 мільйонів, з того в громадянських і національно-визвольних війнах коло 450 тисяч, в колоніяльних війнах — 650 тисяч.

В наполеонських війнах згинуло і померло 3,100.000 вояків усіх воюючих сторін. Найбільші втрати мали французи: 1,900.000 упавших вояків і старшин.

Після наполеонських воєн — найкривавішою була Кримська війна, в якій згинуло 309.000 стрільців воюючих сторін. В часі французько-пруської війни 1870-71 згинуло 188 тисяч війська воюючих сторін. В загальному війни в 19 в. усмертили понад 3 мільйони вояків.

В т. зв. балканських війнах у 20 ст. згинуло 224 тисячі війська.

У першій світовій війні згинуло і померло 9,500.000 вояків (вбитих коло 6 мільйонів). Центральні держави, що війну програли, мали 4 мільйони людських військових втрат, а переможні альянти — 5,400.000, тобто 35% більше. Найбільші втрати в 1 світовій війні мали німці — 2,037.000 вояків, Франція втратила — 1,327.000, Австро-Угорщина — 1,100.000. Сербія і Чорногора втратили майже 40% своїх армій.

Людські військові втрати 2 світової війни далеко перевищують такіж втрати першої світової війни. Обраховують, що в останній ґльобальній війні згинуло коло 14.5 мільйонів вояків, у тому сама Німеччина втратила понад 4 мільйони поляглими.

ФРАНЦІЯ БУДУЄ ПІДВОДНІ ЧОВНИ

Керівництво французької воєнної фльоти заплянувало побудову 3-ох атомових підводних човнів, що будуть озброєні балістичними ракетами (по 16 ракет кожний). Перший човен ввійде у службову дію в р. 1969, другий — в р. 1971, третій — в р. 1973.

ЗБІЛЬШИТЬСЯ БЕЗПЕКА ВІЙСЬКОВИХ ЛІТАКІВ

Присутність літака на великій висоті зраджують конденсаційні смуги, що їх він залишає за собою. Дослідний інститут летунства в ЗДА винайшов тепер хемічний засіб, завдяки якому не поставатимуть кришталі леду в смузі, що її залишає літак. Ці льодові кришталі унагляднюють смугу.

ВІЙСЬКОВИЙ БЮДЖЕТ ВЕЛ. БРИТАНІЇ

Військовий бюджет Вел. Британії на рік 1963-64 устійнено у висоті 1 мільярда 838 мільйонів фунтів. Він перевищає бюджет 1962-63 року на 117 мільйонів фунтів. З цього нового бюджету морським силам призначено 440,959.000 фунтів, суходільні сили дістануть 497.031.000 фунтів, а летунські — 503,200.000 фунтів. Будова 5 атомових підводних човнів з торпедами Поляріс не охоплена цими витратами на зброєння. На цю будову будуть приділені додаткові кредити.

БРИТІЙСЬКЕ ЛЕТУНСТВО

128.900 людей — це теперішній стан летунства В. Британії. До складу реґулярних повітряних сил входить бомбове летунство, винищувачі, транспортне летунство і летунство оборони побережжя. До його розпорядження є тепер около 1.500 літаків. Винищувачі мають 36 ескадр. 170 мільйонів фунтів видають англійці річно на втримання і вивінування британського бомбового летунства.

БЛИСКОВІ ЛЯМПИ ДЛЯ ЛЕТУНСЬКИХ ЗНІМОК

В американському летунстві успішно проведено пробу з блисковими лямпами для нічних летунських знімок. Така лямпа освітлює з висоти 300 метрів терен поверхні 70 квадратних метрів. Вона має 40-центиметровий рефлектор, вміщена під крилом літака і освітлює терен блиском, що триває одну 10-тисячну частину секунди. При помочі такої лямпи можна фотографувати предмети в русі.

ЩОБ НЕ БУТИ ЗАСКОЧЕНИМ...

В короткому часі станиці англійської поліції будуть забезпечені спеціяльними апаратами, що остерігають перед атомовою атакою ворога. Технічна служба міністерства зв'язків заінсталювала вже такі алярмові апарати на 20 більших англійських поліційних станицях. Ці алярмові уладження будуть включені до загальної системи своєчасного викривання і повідомлювання. Цією системою керує центральний операційний осередок цивільної оборони.

МОРСЬКА ПОТУГА ЗДА

В рамах останнього воєнного бюджету ЗДА втримуватимуть у службі в р. 1964 875 кораблів, в тому числі — 395 бойових. Військово-морська фльота ЗДА розпоряджатиме в р. 1964 — 3.375 літаками.

МОБІЛІЗУВАТИМУТЬ ТЕЖ ЖІНОК

В Німецькій Федеральній Республіці (Західня Німеччина) заговорили про зміну конституції, на основі якої можна буде ввести обов'язок військової служби і для жінок. Теперішня конституція не дозволяє накладати на жінок обов'язок служби зі зброєю в руках. Верхівка Бундесвери переконана, що годі виконати оборонні завдання, не ввівши обов'язкової військової служби жінок. Проте західньо-німецькі військові кола не передбачають творення спеціяльних жіночих відділів, зорганізованих на військовий лад. Покликані до військової служби жінки будуть приділені до праці в різних допоміжних службах. Новітні збройні сили держав — на думку німецьких військових спеців — аж ніяк не можуть зректися військової служби жінок.

БУДОВА КОРАБЛІВ В КАНАДІ

В Канаді запляновано побудову 8 універсальних фреґат. Ці кораблі будуть устатковані новітніми апаратами для оборони перед налетами та будуть озброєні викидачами ракет. Головне завдання цих фреґат — поборювати підводні човни. Але вони зможуть виконувати теж і інші завдання, включ-

но з транспортуванням десантних військ. В році 1970 має бути закінчена побудова цих кораблів.

РЕКРУТАЦІЯ ЮНАКІВ ПРОСТО ЗІ ШКІЛ

У Великій Британії поповнюється реґулярні збройні сили ще й тим способом. що рекрутується юнаків (у віці 15-17) просто із загальноосвітніх шкіл до шкіл військових, опісля ж до військової професійної служби. Вел. Британія має тепер 34 військові школи суходільних сил для юнаків (що вишколюють добровольців). Ці школи мають власні інтернати і їх можна поділити на 4 категорії: на школи технічні, школи для вишколу підстаршин, школи молодших полкових спеців та музичні школи. В цих школах юнаки дістають не тільки військовий фаховий вишкіл, але й теж продовжують своє загальне навчання.

НОВИЙ ЗРАЗОК СОВ. РЕАКТИВНОГО ВИНИЩУВАЧА

Недавно зауважено на території Сх. Німеччини в районі повітряного коридору Франкфурт-Берлін новий зразок совєтського реактивного винищувача „Е-166", який належить до серії винищувачів для дій за всякої погоди. Цей реактивний винищувач посідає дельтаносні крила. 2 реактивні мотори і є озброєний в 2 накермовані радаром ракети. Його найбільша скорість лету сягає до 2450 км/год, отже є більша від американського винищувача „Ф-104". Західні пільоти зауважили на летовищі в Цербст б. Дессав 12 винищувачів „Е-166".

СЕЙСМОГРАФІЧНИЙ ПЕРСТІНЬ

Для реєстрування атомових випробувань в СССР, ЗДА побудували в Данії дві сейсмографічні стації. Крім цього сейсмографічні устаткування є побудовані в зах. Гренляндії. В загальному ЗДА побудували понад 100 сейсмографічних апаратур-стацій, які постійно слідкують за совєтськими атомовими випробуваннями і їх зараз зголошують Америці. Сейсмографічною апаратурою в Гренляндії контролюється атомові досвіди на терені цілого СССР.

З НОВИХ ВИДАНЬ

ЮНАЦТВО В ОБОРОНІ РІДНОЇ ЗЕМЛІ

Покійний підхор. інж. Володимир Татомир, який вступив до Української Галицької Армії на шістнадцятому році свого життя та перебув цілу її кампанію. написав коротко перед смертю книжку, яку видала „Молода Просвіта" в Філядельфії. Назва цієї книжки: „Юнацтво в обороні рідної землі". На підставі власного досвіду та споминів різних військовиків, змалював в цій книжці вчинки нашого юнацтва (хлопців та дівчат). які з уваги на свої молоді літа не мали обов'язку служити при війську, а пішли до нього добровільно, щоб послужити рідній землі, яка знайшлася в потребі.

Ця книжка надихана великою ідейністю становить прегарний виховний засіб для всієї української молоді поза Україною, бо ставить перед очі цієї молоді вчинки їх братів та сестер, які пішли у 1918-19 рр. підіймати „Червону Калину". Є там також багато матеріялу про Пласт та УСС.

Тому кожний наш побратим повинен набути цю вартісну книжку для своїх дітей та внуків.

Ціна 1 прим. — 2.00 дол. Писати: Володимир Мацьків (815 Н. 25-та вул., Філядельфія 30, Па.).

Музей Українського Війська

Поки перейти до сутньої теми — про Музей Українського Війська при Українському Воєнно-Історичному Інституті в м. Торонто, Канада,— побіжно застановимось над існуючими в ЗДА і Канаді нашими Музеями-Архівами, у яких зберігаються цінні експонати-реліквії, німі бойові учасники в часі Визвольних Змагань України першої і другої світової війни до УПА включно.

З публікацій в українській пресі можна довідатись, що **у Філядельфії,** ЗДА, при ОбВУА (Об'єднання б. Вояків-Українців Америки), існує зав'язок Музею-Архіву з експонатами військового значення.

Український Військово-Історичний Інститут НТШ в Ню Йорку, ЗДА, має Архів, в якому зібрані документальні матеріяли з Історії України, які використовуються на Наукових Конференціях.

Церква-Пам'ятник у Бавнд Брук, Ню Джерсі, має Архів-Музей з дуже цінними пам'ятками давньої і новішої Історії України.

Український Національний Музей в Шикаґо, ЗДА, мабуть чи не найбільша на американському континенті скарбниця української культури — експонати з усіх земель Соборної України. УНМузей має власний будинок.

Осередок Української Культури й Освіти у Вінніпеґу, Ман., Канада має Архів-Музей. Крім багатої колекції експонатів церковно-ужиткових, має одну з найбільших збірок українських вишивок і жіночих народних строїв та прикрас до них з усіх земель України.

Мабуть, при деяких інших українських організаціях в ЗДА існують також місцеві Музеї-Архіви, в яких зберігаються українські річеві і документальні матеріяли-експонати з першої і другої світової війни — Армії УНР, УГА, I Дивізії УНА, Карпатської Січі, УПА, але про них малощо відомо.

Тепер слово про **Музей Українського Війська** при Українському Воєнно-Історичному Інституті в Торонто, Канада, що під моральним протекторатом Державного Центру УНРеспубліки в екзилі, займає окрему незалежну позицію посеред інших, названих вище, Музеїв.

Дирекція Інституту у своїй Декларації проголосила, що: Музей Українського Війська є власністю Української Соборної Держави і зберігатиметься до часу, коли буде можливість перевезти його на Вільну Батьківщину-Україну, до Києва. Музей Українського Війська вважається за найбільший осередок у вільному світі — нагромадження цінних історичних реліквій — експонатів і документів з Історії Визвольної Боротьби України і її Війська.

Між унікальними експонатами знаходяться, між іншим: Штандарта Запорізького кінного полку з написом: „На смерть за Україну", Знамено Першого Січового Гетьмана Петра Дорошенка Полку 1918 року; Стяги 1-го Подільського полку (врятовано лише рештки), та 6-тої Січової Стрілецької Дивізії Сурма Кінного Полку, Прапор Української Чорноморської Воєнної Фльоти, Прапор Відділу Української Повстанської Армії. Поза тим є 10 оригінальних прапорів Українських Ветеранських Організацій.

До дорогоцінних реліквій Музею належать: посмертна маска Головного Отамана Симона Петлюри, Його друкарська машинка і прапорці до авт Ставки Головного Отамана... Дальші замітні експонати це: оригінальні Орденські відзнаки: Залізний Хрест, Хрест Симона Петлюри, Пропам'ятна відзнака Української Галицької Армії та Українських Січових Стрільців, скульптурні медальйони Гетьманів України, мапи й схеми бойових походів і операцій, велика галерія

портретів вищих військових старшин наших Армій, таблиці уніформ і відзнак військових частин УНР, УГА, УСС.

Експонати Музею Українського Війська, між якими ще є тисячі фото-світлин старшин і вояків та епізоди з бойових чинів і життя українського війська, унагляднюють величезну епопею — визвольну боротьбу українського народу і його війська й зберігаються, як його найбільший скарб, на яких наша молода ґенерація як і теперішні українські вояки в Арміях ЗДА і Канади, можуть вивчати історію боротьби за Волю України.

Воєнно-Історичний Інститут, крім Музею, має ще й Архів цінних документів, Бібліотеку і Видавництво. (Незабаром має вийти 10-тий Збірник журналу „За Державність", під редакцією ген.Садовського, полк. Сосідка і ппор.Гавриша).

Воєнно-Історичний Інститут вже улаштував в Европі і Канаді аж 40 рухомих Виставок експонатів Музею, тепер черга за ЗДА.

Воєнно-Історичний Інститут очолює Дирекція в складі: Ген. М. Садовський, полк. Гр. Сосідко, проф. В. Завадська, д-р Ст. Росоха, сот. Д. Суходольський, хор. С. Бігун і В. Оранський. Перед Дирекцією стоїть турботливо-тяжка проблема: Де примістити для збереження історичних пам'яток — експонати Музею? Одинока імовірна і доцільна розв'язка цього важливого питання це: придбання для Музею власного дому, в якому можна буде не тільки зберегти від знищення, але й вигідно розмістити експонати для відвідин громадянства, екскурсантів і гостями-туристами, які відвідують Канаду, в тому й Торонто.

Хочеться вірити в те, що широкі маси українського громадянства, як і вояки-українці усіх військових формацій, „стара і нова война", об'єднані у Ветеранських Організаціях у вільному світі, доцінюють вагу збереження пам'яток визвольних боїв за Україну — експонатів Музею — допоможуть зреалізувати плян Дирекції і, можливо, що таки постане дім — „Музей Українського Війська" в Торонто, Канада.

UKRAINIAN WAR HISTORICAL INSTITUTE
24 Lakeview Ave.
Toronto 3, — Ontario — Canada

Яким Христич

ЛИСТ ДО РЕДАКЦІЇ
„НА ЛЬВІВ І КИЇВ"

Дозвольте помістити у Вашому цінному журналі кілька моїх думок з приводу появи книжки епогадів проф. Василя Волицького „На Львів і Київ".

Я не критик ані письменник, а лише кол. старшина й учасник обох Зимових Походів — з насолодою прочитав згадані спогади, при чому пережив приємні враження, які можна схопити ось так:

Спогад автора збагачує мемуарну лектуру, як документ жертв і посвят, які зложила тодішня молодь на жертівнику Батьківщини.

Автор, насвітлюючи події з дня-на-день, етап за етапом одної, малої боєвої одиниці майстерно малює картину переживань і терпінь, героїзм і посвяту фронтовика визвольних змагань.

В спогадах автор не старається викликати співчуття, а подив. Він говорить не про жертву, а про обов'язок; не фаворизує і не засуджує. Жаль фронтовиків описаної частини до запілля був явищем не лише тієї частини, але загальним явищем цілого фронту. Ця об'єктивність в спогадах є прикметою цілої праці.

Книжка „На Львів і Київ" повинна стати необхідною лектурою нашої української молоді в Америці.

Бінґгемптон, **Петро Шимко**

Ті, що відійшли...

Дня 6 грудня 1963 року, по довгій і тяжкій недузі, — в шпиталі Санта Моніка в Лос Анджелос, Каліфорнія, — на 65-му році життя, відійшов у вічність, хорунжий і прапороносець Леґіону Українських Січових Стрільців,

сл. п. ОМЕЛЯН БІЛИНСЬКИЙ

Покійний народився 9 травня 1898 р. в селі Мохнате ,повіт Турка в/С. Після закінчення початкової школи в рідному селі, батьки віддали його до гімназії в

Покійний Омелян Білинський, прапороносець УСС.

Стрию. Молодий Мілько, чи Мільо, — як його найчастіше називали, — був одним з перших пластунів стрийської гімназії і нераз доводилося йому бувати провідником менших чи більших пластунських гуртків у наших горах Карпатах. „Пласт" був тоді ще нелегальною, напіввійськовою організацією, тому й не дивно, що 16-літній юнак Мільо „перепачкувався" до Леґіону УСС вже 1914 року, та брав участь у численних його боях. В листопадових боях у Львові 1918 р. був поранений і попав в польський полон та перебував в таборі інтернованих в Домбю. Після звільнення, переїхав до Чехословаччини, де закінчив студії, а згодом був управителем школи в Золотареві окр. Хуст в Карпатській Україні. Побіч праці в школі, брав живу участь в громадському і політичному життю, чим не мало причинився до росту національної свідомости синів і доньок нашої Срібної Землі. В часі другої світової війни, опинився в Німеччині. З переїздом до ЗДА в 1950 р. поселився в Філядельфії. Кілька років тяжко працював по фабриках, а відтак відкрив свою власну книгарню, яку провадив аж до часу, поки не зламала його тяжка хвороба Важко недужий, — в три місяці перед смертю, — виїхав до своїх синів в Лос Анджелос, де перейшов тяжку операцію на рака. Та це його вже не врятувало. Його похорон відбувся 9 грудня 1963 року на цвинтарі в Лос Анджелесі, де в каплиці парох гр. кат. церкви о. Колтуцький відправив поминальну Службу Божу та сказав тепле пращальне слово. Залишив в смутку двох синів, Володимира і Ярослава, п'ятьох внуків, близького кревного інж. Ярослава Білинського та своїх побратимів УСС-ів.

М. Савчин

Дня 10-го березня 1964 р. помер у лікарні в Ню Йорку, після затяжної і важкої недуги, заосмотрений Найсвятішими Тайнами, на 69-му році життя

МИКОЛА ЧОПИК

б. поручник Українського Війська, учасник Визвольної Боротьби України в лавах УГА, визначний кооперативний і громадський діяч в Краю та на еміґрації.

Микола Чопик

Покійний народився 22-го травня 1895 року в Яворові, Західня Україна. Ледви вспів закінчити середню освіту в українській Академічній гімназії у Львові, як вибухла перша світова війна. Її він перебув як старшина б. австро-угорської армії. Після розпаду тодішньої Австрії в лвстопаді 1918 року зголосився добровільцем до УГА та пройшов в її рядах увесь кривавий шлях у війні проти поляків та проти большевиків. Після війни закінчив вищі торговельні студії та став на працю в українській кооперації. Згодом став директором Повітового Союзу Кооператив в Яворові та займав це становище аж до вибуху другої світової війни. На еміґрації в Европі перебував у Ділінґені над Дунаєм. До ЗДА прибув 1949 року та зараз же включився з повним запалом в громадську працю української спільноти. Зокрема належав до членів-основників ОбВУА. Був також членом - основником Товариства Українських Кооператорів (ТУК) та став членом його Ради Директорів. Був членом Хору „Думка" та дуже рухливим членом Союзу Українців-Католиків „Провидіння".

Під час панахиди за його душу, що була відслужена в похоронному домі П. Яреми, були виголошені кілька промов. Від кол. вояків прощав його голова місцевого Відділу ОбВУА д-р Іван Козак. Похорон відбувся 14-го березня ц. р. при дуже численній участи б. вояків та інших громадян до української греко-кат. церкви св. Юрія, а звідтіль на цвинтар Оливна Гора.

7-го вересня 1963 помер в місцевості Маракайбо у Венецуелі

МИКОЛА ПЛАТОНОВИЧ СІПКО

Полковник Микола П. Сіпко народився на Чернигівщині. Закінчив реальну школу а відтак Михайлівську Гарматню Школу в Петербурзі в 1912 році. Служив на Кавказі і пробув всю першу світову війну на Кавказькім фронті, отримавши рангу капітана і Георгієвську шаблю. На службу до Української армії вступив до Сердюцької дивізії, де командував батереєю. В 1919 році командував гарматнім полком в 17 дієвій гарматній бриґаді в Північній, а відтак Волинській групах. В 1920 р. був командиром гарматнього полку в 6 Стрілецькій дивізії. Скінчив політехніку в Чехії і працював там як інженер гідротехнік, прийнявши чеське громадянство.

Після 2-ої світової війни переїхав до Баварії до американської зони, але американці зупинили його на кордоні з огляду на карантану. Коли вже дозволено їхати втікачам, з'явилася чеська поліція в супроводі російських членів „смершу", Миколу Сіпка схопили і лі-

таком відвезли до Києва. Там тортурували його, вимагали співпрацювати з НКВД. Большевикам це не вдалося. З Москви прислали до Києва його повний життєпис, де все його життя було описано до малих подробиць. Нарешті заслали на 10 років до концтабору на Комі. По 10 роках його приділили до старечого дому для громадян чужих держав, де він ще пробув 2 роки, там же на Комі. Вдалося йому нав'язати контакт з приятелем, що був в Парижі, і той оголосив розшук родини через часописи й Червоний Хрест. Знайшовся син Віктор, який скінчив політехніку в Німеччині і переїхав до Буенос-Айресу. В Німеччині в міжчасі померла жінка. За допомогою Червоного Хреста вдалося перевезти Сіпка до Буенос-Айресу, де син працював, як інженер, в американськім підприємстві.

Згодом в 1958 році переїхав з сином до Венецуелі, де й закінчив своє трудяще життя.

Полк. М. Омелюсик

---

16 листопада 1963 року згинув трагічною смертю в Шикаґо на 51-му році життя

І В А Н Т У Р Ч М А Н О В И Ч

Покійний народився в селі Сновидів, Бучацького повіту, тепер Тернопільська область. Іван Турчманович який за Польщі і німецької окупації був в'язнений за приналежність до організації ОУН, в часі другої світової війни брав активну участь у боротьбі українського народу проти большевицької окупації України в рядах УПА в курені „Сіроманців".

В Шикаґо Покійний належав до комбатантських та громадських організацій. Останні роки свого життя Іван Турчманович присвятив молодечій організації ОДУМ, де він був не лише одним з основників струнної оркестри, але також її фундатором та вчителем.

В Панахиді, що її відправлено в похоронному заведенні Б. Музики, прощали Покійного від друзів по зброї д-р М. Ріпецький та від ОДУМ-у п. Д. Завертайло.

Похоронами занявся спеціяльно створений Комітет, до якого ввійшли члени Станиці кол. Вояків УПА в Шикаґо, члени Прихильників Визвольної Боротьби України, члени товариства ОДУМ та члени спортового товариства „Лев".

Над могилою прощальне слово виголосив колишній вчитель Покійного, проф. Тучанський.

ПОМЕР ІВАН СТАСЕНКО, А НЕ СТЕЦЕНКО

В числі 4 1963 „Вістей Комбатанта" трапилась прикра друкарська помилка. У рубриці „Ті, що відійшли" на сторінці 78 подано, що помер Іван Стеценко, — має бути ІВАН СТАСЕНКО.

SYNOPSIS

The editorial article, entitled **"Former Soldiers in Tribute to Shevchenko"**, is a timely reminder on the occasion of the official unveiling of the monument in honor of Ukraine's poet-laureate in Washington, D. C., that the greatness of T. Shevchenko lies not only in his lyrical verses or his mastery of poetical form, but mainly in the political content of his poetry and in the fervently expressed ideals of freedom and independence. It is for this reason that T. Shevchenko is held in such high esteem by all former Ukrainian soldiers who fought for Ukraine's freedom and independence and who believe in the ultimate attainment of that goal through a continued struggle against Russo-Communist occupation. The editors of the magazine call on all former Ukrainian soldiers to participate **en masse** in the Shevchenko monument unveiling ceremonies on June 27 in Washington.

The article **"Exceptional Jubilee"** discusses plans for the 50th anniversary celebration marking the formation of the Ukrainian **Sichovi Striltsi** (Sich Riflemen) in the period of the Austro-Hungarian monarchy. Formally part of the Austrian army and under its high military command, this legion enjoyed special privileges, such as its own insignia and military caps, as well as its own officers and political command. Founded on the ideological precepts of Ukrainian statehood, it was the first modern Ukrainian military formation created for the sole purpose of fighting against Russia for the liberation of Ukraine. This jubilee anniversary, concludes the article, is more significant than all other anniversaries of former separate Ukrainian military units.

The article **"For the Continuity of the Cult of Ukrainian Military Force"**, discusses renewed attempts at the establishment of one joint publication for all existing veterans' groups, including the Ukrainian Canadian Veterans Association and the Ukrainian Veterans of World War II. It was for this purpose that Maj. Bohdan Panchuk of Montreal, Canada, who is Secretary General of the Ukrainian Canadian Veterans Association, traveled to Philadelphia and held a series of talks with representatives of the Ukrainian veterans organizations in the USA. Publishers and editors of **Veterans News** agreed in principle on the transformation of this maga-

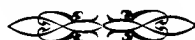
zine into a bilingual (Ukrainian and English) publication with an expanded volume and content. For purposes of further exploring the possibilities, a committee has been created consisting of two representatives each from the veterans organizations of former soldiers of Ukrainian military units, Canadian veterans organizations and Ukrainian American veterans groups.

In the article **"Reconstruction of Historical Military Actions", the** Ukrainian military historian Yuriy Tys-Krokhmaliuk, currently residing in Detroit, Mich., examines some of the problems encountered by a historian engaged in studies of military campaigns and battles on the territory of Ukraine. The author cites concrete examples of varied interpretations of the same events by different sources of information. He also points to the fact that a number of valuable accounts and historic data on war and battles in Ukraine had been irretrievably lost in the course of military hostilities.

The article **"In Defense of the Silver Land"** is dedicated to the 25th anniversary proclamation of Carpatho-Ukrainian independence. Dr. K. Matvienko of New Haven, Conn., recalls the most important historical events of the period in Central Europe and particularly in Carpatho-Ukraine. The independence of Carpatho-Ukraine was shortlived. This mountainous land, popularly known among Ukrainians as the "Silver Land", was the victim of an unscrupulous political game played over the heads of Carpatho-Ukrainians by Nazi Germany, Poland, and Hungary. In the end, it was Hungary which occupied Carpatho-Ukraine. After World War II, the Soviets incorporated the land in the Ukrainian SSR, and it now shares the fate of all Ukrainian lands occupied by the Russian Bolsheviks.

The article **"Death of General of the Army N. F. Vatutin, Commander of the First Ukrainian Front"**, is actually a condensed version of another article published in the April, 1964 issue of the Russian magazine **Ogonek.** The Soviet General N. F. Vatutin was killed in an ambush, set up by a detachment of the Ukrainian Insurgent Army (UPA) in Volhynia, on February 24, 1944. Critically wounded in this battle, the General escaped but died shortly after in a Kiev military hospital. It is the first time that Soviet General K. Krainiukov stated publicly that General Vatutin was killed by, — what he called, — Ukrainian "bandits".

"Memoirs", containing articles by Orest Horodysky. Valentin Simiantsiv, Stephen Kuropas; **"Military News"**; **"Chronicle"** giving reports on the activities of Ukrainian veterans organizations; **"News Books"** and **"Obituaries"** comprise the rest of this issue of **Veterans News.**

УМОВИ ПЕРЕДПЛАТИ

Австралія	0:8:0	0:2:0	ЗДА	3.00 дол.	75 ц.
Австрія	60 австр. шіл.	15	Канада	3.20 дол.	80 ц.
Англія	0:6:8	0:1:8	Німеччина	6.00 н. м.	1.10 н. м.
Аргентина	80 пез.	20 пез.	Франція	10.00 фр.	2.50 фр.

